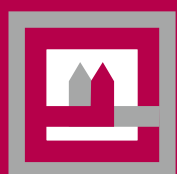

KERKBEHEER

In deze uitgave o.a.:

- Actualiteiten uit de hoofdbestuursvergadering van 28 mei 2011
- Samenvatting van de besprekingen van enkele workshops op het VKB congres
- Het vierde deel van de kerkorde in revisie van dr. J.D.Th. Wassenaar
- Ingebruikname van "De Fontein" in Nijkerk
- Verslag voorjaarsbijeenkomst afdeling Zeeland

VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PKN

van hoogeverst architecten

Bureau voor Architectuur en Restauratie
Bureau voor Consultancy
Bureau voor Architectuurhistorie Kariatiden

Van Hoogeverst Architecten maakt plannen voor restauratie, nieuwbouw, onderhoud, herinrichting en herbestemming van kerkgebouwen. Uitgaande van duurzame oplossingen wordt het bouwproces door ons bureau begeleid van ontwerp tot en met oplevering van het werk.

Van Hoogeverst Architecten BV
Westsingel 9 / 3811 BA Amersfoort
T 033 - 463 17 05 / E bureau@vanhoogeverst.nl

www.vanhoogeverst.nl / www.bouwenophistorie.nl

Bouwen tussen heden en verleden

Voorstraat 7 Postbus 3 4233 ZG Ameide Telefoon (0183) 60 66 00 Fax (0183) 60 26 67

Koninklijke Woudenberg is in het bezit van het certificaat Erkend Restauratie Bouwbedrijf

Goede verstaanbaarheid in de kerk is thans eenvoudig te realiseren. De veelheid van akoestische problemen hebben wij met onze exclusieve CANTOR apparatuur definitief opgelost...

Cantor levert sublieme verstaanbaarheid van spraak en muziek in uw galmrijke kerkzaal. Predikanten roemen de grote bewegingsvrijheid die zij hebben met onze Cantor microfoons

dialogo church sound

**T: 040- 2420840 E: info@cantorsound.nl Website: www.cantorsound.nl
Een informatiepakket vraagt u aan via info@cantorsound.nl of ☎ 040- 2420840**

Aanbevolen door kerkrentmeesters als het om tientallen jaren zekerheid gaat

SKG

Zorgeloos betalingsverkeer?

PKN kerken kunnen bij Stichting Kerkelijk Geldbeheer sparen, lenen en hun betalingsverkeer regelen. Bovendien biedt SKG Online u de mogelijkheid digitaal betalingen te verrichten. SKG werkt zonder winstoogmerk. Met gunstige rentepercentages en lage kosten voor betalingsverkeer.

Want ons motto is: *Geld van de kerk voor de kerk!*

www.skggouda.nl

KERKORGELBOUWERS

J.L. VAN DEN HEUVEL

AMSTELWIJCKWEG 44 3316 BB DORDRECHT TEL. 078-6 17 95 40

dekkerdrukwerken

hortensiastraat 10, 8903 JN leeuwarden
 telefoon: (058) 233 00 00 www.dekkerdrukwerken.nl
 u kunt nu ook via onze website bestellen, zie "webdrukkerij"

VOORDELIGE COLLECTEBONNEN

1,00	1,25	1,50	2,00	2,50	5,00
1,00	COLLECTEBONNEN				5,00

VELLEMA TORENUURWERKEN

Vellema Torenuurwerken is al meer dan zestig jaar gespecialiseerd in reparatie, restauratie en periodiek onderhoud van (monumentale) torenuurwerken en klokken. Vellema combineert kennis en respect voor historische- en monumentale waarde met de vele mogelijkheden van toepassing van eigentijdse (automatiserings)technieken.

Kijk op onze website voor meer informatie of bel ons voor een vrijblijvende afspraak: **0518 43 22 99**.

VELLEMA
TORENUURWERKEN

VELLEMA. PASSIE VOOR MENS EN TECHNIEK.

UNETO-VNI

VELLEMA TORENUURWERKEN - GRIENEDYK 48 - HALLUM - WWW.VELLEMA.NL

Lakerveld ingenieurs- & architectuurbureau BV
architectuur - instandhouding - onderhoud

Noordzijde 95'
tel. 0183-582600

info@lakerveld-noordeloos.nl

4225 PL Noordeloos
fax. 0183-581049

www.lakerveld-noordeloos.nl

Kreuzen Begraafplaatsbeheer

J.Boekhout, Postbus 195,
8330 AD Steenwijk
mobiel: 06-53444912
Fax (0521)382845
KvK Meppel 04059729
info@kreuzen-begraafplaatsbeheer.nl

Ons bedrijf voert diensten/werkzaamheden uit op zowel kerkelijke-, particuliere- als gemeentelijke begraafplaatsen:

- Het opgraven en ruimen van begraafplaatsen inclusief onverteerde stoffelijke resten en het desinfecteren,
- Opgraving van stoffelijke resten binnen de grafstertermijn, volgens de richtlijnen van de milieu-inspectie,
- Opgraving in geval van eindbestemmingwijzigingen,
- Het overbrengen en herbegraven van stoffelijke resten na opgraving,
- Al onze medewerkers zijn VCA gecertificeerd.

Gaarne bieden wij u onze diensten aan en brengen, op uw verzoek, vrijblijvend een offerte uit.

www.kreuzen-begraafplaatsbeheer.nl

Verstegen accountants en adviseurs is een landelijk opererende organisatie voor meer dan 100 kerkelijke instellingen. Ons kantoor is deels voortgekomen uit de Nederlandse Hervormde Kerk en beschikt over specifieke deskundigheid op uw terrein.

cijfers zijn overal

U MOET ER BLIND
OP KUNNEN VERTROUWEN

*De specialist voor kerkelijke
instellingen verzorgt voor U*

*Controle of beoordeling
van de jaarrekening*

Financiële administratie

*Traktement- en
salarisadministraties*

*Advies inzake Juridische
en Fiscale vraagstukken*

Noordendijk 189
Postbus 574
3300 AN Dordrecht
T. (078) 648 15 55

info@verstegenaccountants.nl
www.verstegenaccountants.nl

VERSTEGEN

accountants en adviseurs

KERKBEHEER

Colofon

Dagelijks bestuur VKB

Mr. P.A. de Lange, Mijnsheerenland, voorzitter
 Mr. J.G.H. Krajenbrink, Oegstgeest, vice-voorzitter
 Drs. C. de Raadt, Bodegraven, secretaris
 W.G. Roseboom, Nieuwegein, 2e secretaris-penningmeester
 Ing. D.J. van Cuilenburg AA/MA, Leiden, penningmeester
 mevr. E.J. Steensma-Dijk, Buitenpost, lid
 M.G.R. Barendrecht, Maassluis, lid en
 ir. B.P. de Wit, Sprang-Capelle, lid.

Ereleden

D.G. Bijl, Th.L. van Hazel en
 drs. G. van Soest

Redactie

W.G. Roseboom, voorzitter, J.C. Riemersma,
 H.L. Roth en R.M. Belder, eindredacteur

Centraal Bureau

Nicolaas Maessingel 271D,
 3311 KS Dordrecht
 E-mail: info@kerkrentmeester.nl;
 Tel. 078 - 639 36 66, fax. 078 - 631 59 49
 Website: www.kerkrentmeester.nl

Postadres administratie en redactie

Postbus 176, 3300 AD Dordrecht

Abonnementen

Abonnementsprijs per jaar voor leden van de VKB: 1 t/m 5 abonnementen € 22,- per abonnement; 6 t/m 10 abonnementen € 20,- per abonnement en 11 en meer abonnementen € 18,- per abonnement. Abonnementsprijs voor niet-leden € 25,- per abonnement. Deze prijzen zijn exclusief 6 pct. BTW. ISSN 1568-8712

Vormgeving

Grafisch Bureau DUS BV, Rotterdam

Druk

Roto Smeets Grafiservices

Oplage

7.000 ex.
 © juli/augustus 2011

INHOUDSOPGAVE

Kerkbalans 2012 – transpiratie en inspiratie	223
Actualiteiten uit het hoofdbestuur	225
Oudste klok van Nederland hangt in Oudega	226
Workshop VKB 3: Het kerkgebouw is niet heilig	227
Donatus verstrekt royale premierestitutie	230
De kerkorde in revisie (4) - De generale synode gehalveerd	231
75 Jaar afdeling Utrecht	232
Kerk "De Fontein" in Nijkerk in gebruik genomen	233
Kijk- en leesboek over "De Fontein" Nijkerk	234
Regiobijeenkomst VBMK: Kerken in een krimpscenario	235
Regiobijeenkomsten afdeling Groningen	236
Inleiding tot de orgelbouw	236
De orgelbank	236
Kerkbalans 2012	236, 245
Workshop VKB 4: Hand aan de ploeg	237
Kalender voor de kerkrentmeesters	238
Kapel Bronkhorst overgenomen	239
Voorjaarsvergadering afdeling Zeeland: Zorg voor mensen	240
Vaticaan uit de rode cijfers	242
Brochure over kerkhoven Drempt en Hoog-Keppel	242
Plenaire workshop VKB: LedenRegistratie Protestantse Kerk (LRP)	243
Ecotax terugvragen	244
Ledenvergadering en bedrijvendag LOB	244
Verruiming dienstverlening SBKG Gelderland	244
Investeren in monumenten 2010	246
Meer donateurs voor SBKG Zuid-Holland	247
Streekgemeente Tussen Lek en Linge gevormd	247
Draaginsignes bij jubilea	248
Dr. Justin Kroesen gaat schrijven over Alde Fryske Tsjerken	250
Kleine kerk slordig met erfgoed	250

Van de voorzitter

Mr. P.A. de Lange

Het kost veel gemeenten zweetdruppels om het huishoudboekje op orde te houden. Het kostenniveau zal door prijsaanpassingen geleidelijk of snel toenemen. Bij de inkomsten is dat vaak in mindere mate het geval, zodat een beweging naar rode cijfers er vroeg of laat inzet. Vervolgens verschanst de gemeente zich achter een lager kostenniveau — door een lagere bezetting van betaalde krachten of het afstoten van bezittingen, waarna het wachten op het haast onvermijdelijke opnieuw kan beginnen. Dat kan allemaal gevangen worden in één woord: krimp.

De kaasschaaf wordt op den duur bot en zal ook geen blijvende oplossingen bieden. Vliegen op de automatische piloot gaat niet meer.

Kerkbalans 2012 zal bij veel gemeenten dan ook meer moeten zijn dan routine. Actie Kerkbalans heeft oude papieren, maar heeft zich de laatste jaren in het jasje van "Kerkbalans Nieuwe Stijl" ook geprofileerd met een stuk vernieuwing door de aanpak van verbreden (randkerkelijke benaderen voor een vrijwillige bijdrage) en verdiepen (van de bestaande groep bijdragers per doelgroep een hogere bijdrage vragen). En dat heeft succes in gemeenten! Na een aantal jaren werken met Kerkbalans Nieuwe Stijl wordt er nu ook gewerkt aan de evaluatie van de aangepaste actie Kerkbalans..

Het werken met doelgroepen vraagt ook om een goede toonzetting van de boodschap naar de diverse groepen. Sinds enkele jaren biedt de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving (RPG) aan colleges van kerkrentmeesters de mogelijkheid om folderteksten of teksten voor brieven door deskundige tekstadviseurs te laten beoordelen.

Na de presentatie op ons congres in Ede heeft u bij ons maandblad Kerkbeheer een exemplaar ontvangen van het inspiratiemagazine voor kerkrentmeesters over het initiatief 'WeCollect'. Daarin staat de vraag centraal: 'Geldwerving door en onder jongeren. Hoe doe je dat?' Kunnen we jongeren bereiken? Hoe denken de jongeren over de kerk? Hoe gaan ze met geld om? Het zijn niet allemaal succesverhalen, maar het magazine geeft wel stof tot nadenken en kan inspireren bij de zoektocht om jongeren op een passende manier te benaderen. Als u het magazine niet direct bij de hand heeft: er is ook een inspiratiewebsite voor kerkrentmeesters: www.wecollect.nl.

Een goede en weloverwogen campagne benut de mogelijkheden van de lokale geldwerving optimaal. Goede communicatie, betrokkenheid, nazorg, allemaal elementen om bij stil te staan. Het voorkomt dat er kansen gemist worden, dat er door routine mogelijkhe-

Kerkbalans 2012 — transparantie en inspiratie

den blijven liggen. Het is echter geen recept tegen de genoemde krimp.

Beleidsmatig moeten er dan ook andere vragen aan de orde komen. Hoe staat onze gemeente er voor over een aantal jaren? Gelet op zaken als ledenaantal, leeftijdsopbouw, bestuurskracht, vrijwilligers, jongeren, financiën. Wat zijn onze zwakke en sterke punten? Op welk gebied zien we kansen of bedreigingen. Bij uitstek ook onderwerpen om met buurgemeenten — mogelijk in classicaal verband — te bespreken.

Dat levert zonder twijfel veel herkenningpunten op. Ook de afdelingsvergaderingen van onze Vereniging bieden hiertoe mogelijkheden om elkaar over deze onderwerpen te spreken!

Oplossingen zijn dan onder meer te vinden in samenwerking. Samenwerking wordt vaak gezien als laatste redmiddel, als het niet meer anders kan; maar samenwerking is ook een middel om langer zelfstandig te kunnen blijven. Onderwerpen als federatie, fusie, alliantie, uitbesteden, komen dan aan de orde.

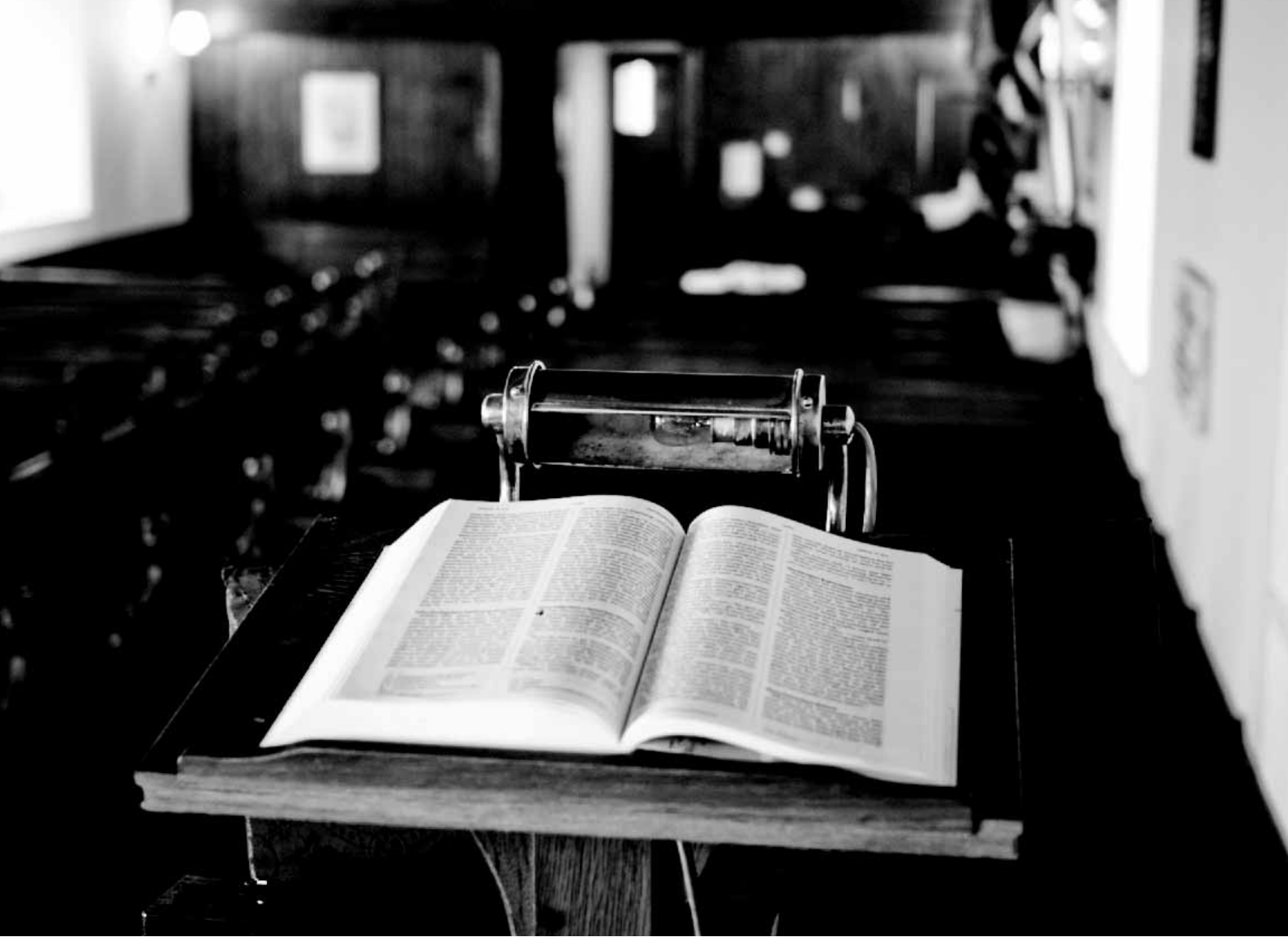
Gemeenten hebben soms een behoorlijk verschil in identiteit. Voor bestuurlijke samenwerking hoeft dat geen belemmering te zijn. Binnen een grotere gemeente hebben wijkgemeenten vaak ook een eigen karakteristiek, zonder helemaal bestuurlijk zelfstandig te zijn.

Het vinden van antwoorden op de krimp is een kwestie van de lange adem. Bewustwording en doordinking vraagt nu eenmaal tijd, overleg en het vinden van draagvlak.

De komende maanden kunt u in ieder geval met Kerkbalans 2012 aan de slag! Succes bij de voorbereiding!

de Bonth van Hulten
Postbus 115 - 5250 AC Vlijmen - Telefoon 073 - 5119022
E-mail bvh@volkerwessels.com - Website www.bonthvanhulten.nl
Bouw • Restauratie • Projectontwikkeling

**Kasteel
Zwijnsbergen**
Dé oplossing voor elke bouwopgave

Via de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer (VKB) kunnen plaatselijke kerkelijke gemeenten gebruik maken van speciale verzekeringen. Via verzekeringsmakelaars Marsh Nederland en Mercer heeft de Vereniging een aantal collectieve polissen tot stand gebracht. Deze verzekeringen zijn op maat gemaakt en zijn zeer concurrerend dankzij het collectieve karakter. Kijk op www.kerkrentmeester.nl onder verzekeringen voor adequate dekkingen tegen zeer lage premies. Zo kunnen de volgende verzekeringen afgesloten worden:

Mercer:

- persoonlijke ongevallenverzekering
- ongevallenverzekering voor vrijwilligers
- reis/ongevallenverzekering
- vervangingsverzekering predikanten
- zorgverzekering

Uw contactpersoon

Alex Groen

T: 010 - 40 60 842

E: info.vkb@mmc.com

Marsh Nederland:

- wettelijke aansprakelijkheidsverzekering
- bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering
- rechtsbijstandverzekering
- fraude- en berovingverzekering

Uw contactpersoon

Pieter Stoeltie

T: 020 - 54 17 539

E: info.vkb@mmc.com

MERCER

MARSH

Actualiteiten uit het hoofdbestuur

Drs. C. de Raadt

Op zaterdag 28 mei 2011 kwam het hoofdbestuur in "De Schakel" te Nijkerk in vergadering bijeen, waarbij weer veel zaken werden besproken. In zijn openingswoord stond de voorzitter even stil bij de uitreiking van Koninklijke onderscheidingen aan de hoofdbestuurleden ing. D.J. van Cuilenburg AA/MA en mr. A. Rigters tijdens de lintjesregen op 29 april 2011. Verder verwelkomde hij de heer ir. B.P. de Wit, die door de algemene vergadering van 9 april 2011 tot lid van het hoofdbestuur is benoemd en die voor het eerst een vergadering van het hoofdbestuur bijwoont.

Contact kerkrentmeester-synodeleden

Sinds vele jaren heeft een delegatie van het hoofdbestuur periodiek contact met de kerkrentmeester-synodeleden, waarbij aandacht wordt gevraagd voor de actuele kerkrentmeesterlijke beheerszaken die zich op landelijk niveau afspelen. Kennelijk is de interesse van enkele kerkrentmeester-synodeleden om aan dit overleg deel te nemen wat aan het verminderen, want het bleek niet mogelijk om onlangs dit periodieke overleg te laten plaatsvinden. Het hoofdbestuur is van mening dat het voor deze afgevaardigden belangrijk is te weten welke problemen zich in de plaatselijke gemeenten en wel op kerkrentmeesterlijk vlak zich afspelen. In de afdeling Groningen worden synodeleden uitgenodigd om de bijeenkomsten van de afdeling bij te wonen. Dit is een goed initiatief en besloten wordt de overige afdelingsbesturen in overweging te geven op hun jaarvergaderingen ook synodeleden uit hun regio uit te nodigen.

10 Jaar Commissie Orgelzaken (COZ)

Op 15 april jl. is aandacht besteed aan het 10-jarig bestaan van de COZ. Dat gebeurde tijdens een bijeenkomst in de Evangelisch-Lutherse

Kerk van Utrecht waar het werk van COZ voor het voetlicht werd gebracht. Na een tweetal inleidingen vond de presentatie plaats van het boek "Inleiding tot de orgelbouw".

Tijdens die bijeenkomst werd afscheid genomen van de voorzitter van de COZ, prof. dr. M.P. van Overbeeke RA. In zijn plaats is benoemd dr. J.D.Th. Wassenaar, die al enige tijd lid is van de Commissie.

(Her)benoeming dagelijks bestuur

De bestuurlijke vernieuwing, waaraan in de afgelopen periode veel aandacht is besteed, staat hoog in het vaandel van het hoofdbestuur. Dat is nodig om de VKB ook voor de toekomst de nodige slagvaardigheid te geven om te kunnen functioneren als belangenbehartiger van de plaatselijke gemeenten, als kennisinstituut en op het terrein van dienstverlening. Daarom kijkt het hoofdbestuur o.m. naar de kwaliteiten van bestuursleden en naar de verschillende disciplines waaraan het hoofdbestuur behoefte heeft. Vanuit die achtergrond benoemt het hoofdbestuur de heer ir. B.P. de Wit tot lid van het dagelijks bestuur, ter voorziening in de vacature die ontstaat is door het vertrek van de heer Dam. Voorts wordt het zittende dagelijks bestuur unaniem herbenoemd.

Activiteiten in de provincies

Hierna melden de hoofdbestuurleden die tevens bestuurslid zijn van de provinciale afdelingsbesturen, de volgende activiteiten:

— Utrecht heeft op 14 maart een ledenvergadering gehouden waarin veel informatie aan kerkrentmeesters verstrekt werd. Voorts is er een gesprek geweest met het RCBB (Regionale College voor de Behandeling van Beheerszaken) en de gemeenteadviseur kerkbeheer. Er wordt voor 24 september a.s. een

jubileumbijeenkomst voorbereid in verband met het 75-jarig bestaan van de afdeling Utrecht. Dr. A.J. Plaisier, synodescriba, en drs. H. van Wijnen, o.m. projectleider van JOP (Jongeren Organisatie van de Protestantse Kerk), zullen een inleiding houden. Verder zal het uit te geven jubileumboekje worden uitgereikt aan de Commissaris van de Koningin in Utrecht.

- Drenthe hield op 28 maart haar ledenvergadering, waarbij ds. mr. J.P. van Ark een zeer inspirerende inleiding hield.
- In Groningen werd op 31 maart de jaarvergadering gehouden, waarbij ruim 100 aanwezigen waren. De heer D.G. Bijl hield een inleiding over het onderwerp "De kerkrentmeester en de spelregels".
- De afdeling Friesland hield op 4 april de ledenvergadering, waarop de heer R. Fluit sprak over het onderwerp "Mensen en Geld". Verder is er in het komende najaar een gesprek met het RCBB.
- Noord-Brabant-West hield op 13 april haar jaarvergadering waarbij "Hand aan de ploeg" werd gepresenteerd. Om onverklaarbare redenen was de opkomst teleurstellend.
- Noord-Holland had op diezelfde datum haar jaarvergadering, waarbij de voorzitter van de VKB, mr. P.A. de Lange, een inspirerende inleiding hield.
- Gelderland hield op 5 maart haar jaarvergadering, waarbij o.m. gesproken is over de predikantsformatie. In het najaar zal men drie regiobijeenkomsten te beleggen.

Toekomst verenigingsfinanciën

De penningmeester van de VKB, ing. D.J. van Cuilenburg AA/MA, geeft een toelichting op een notitie inzake de financiën van de VKB voor de

nabije toekomst. De krimp van de Kerk treft ook de VKB. Gemeenten fuseren waardoor het aantal leden terugloopt en de contributieopbrengst minder wordt. De opbrengsten uit de verkoop van materialen voor de jaarlijkse actie Kerkbalans worden lager, o.a. doordat gemeenten zelf materiaal ontwikkelen, e.d.

Het dagelijks bestuur heeft een projectgroep ingesteld met de opdracht de verenigingsfinanciën te analyseren. In een meerjarenprognose 2011-2016 zijn positieve en negatieve scenario's begrepen. De projectgroep, die onder leiding van de penningmeester staat, vraagt het hoofdbestuur mandaat om bepaalde vervolgstappen te ondernemen om enkele voorstellen tot vermeerdering van inkomsten uit te werken. Het hoofdbestuur geeft de projectgroep de ruimte die nodig is om bepaalde voorstellen verder uit te werken en besluit tevens in het overleg met de provinciale afdelingen in het komende najaar de financiën van de VKB aan de orde te stellen.

Gebouwen, monumenten en begraafplaatsen

De Commissie gebouwen en monumenten heeft behoefte aan gerichte praktijkinformatie inzake herbestemming en afstoting van kerkelijke gebouwen. Via de provinciale afdelingen en de Stichtingen Behoud Kerkelijke Gebouwen zal nadere informatie worden opgevraagd.

De Commissie Beheer Kerkelijke Begraafplaatsen werkt aan een publicatie over de gewenste vermogensomvang voor kerkelijke gemeenten die een begraafplaats exploiteren. Een en ander gebeurt mede op verzoek van enkele RCBB's en gemeenteadviseurs kerkbeheer. Verder is de Commissie bezig met een notitie over het beleid rondom plaatsen/bijzetten van urnen. Uit de in 2010 gehouden voorlichtingsbijeenkomsten is gebleken dat hieraan grote behoefte bestaat.

VKB-Congres 2011

Het hoofdbestuur ziet terug op een zeer geslaagd congres. Het bezoekersaantal was evenwel iets lager dan in 2010. Jammer was dat de stands over twee locaties verspreid waren, waardoor het communiceren

Oudste klok van Nederland hangt in Oudega

De Leeuwarder Courant van 14 mei 2011 meldt dat de middeleeuwse kerk van Oudega (Smallingerland) een bijzonder geheim bewaart, namelijk dat in de toren de oudste luidklok van Nederland hangt. De klok is zo'n 800 jaar oud en na tientallen jaren vergelijking weten klokkenkenners het zeker: geen andere klok heeft zulke oude kenmerken als deze.

De Oudegaster klok heeft de vorm van een bijeenkorf, die ook in veel omliggende landen rond 1200 veel voorkwam. Hiervan bestaan slechts enkele exemplaren in Nederland. Ook de visnet- of touwmotieven in het brons wijzen op een hoge ouderdom.

"Dat het de oudste van Friesland is, wisten wij wel, maar niet dat het de oudste van Nederland is", zeggen kerkrentmeester Johannes de Haan en zijn vrouw Wil de Haan-Veenstra. Zij luidt de klokken met zes andere vrijwilligers. De oude klok klinkt op zaterdagen en bij begrafenissen.

Dat de klok er nog hangt, is een wonder. De Duitsers voerden hem in de oorlog af naar Meppel, met de bedoeling om het brons om te smelten tot granaathulzen. De klok bereikte Duitsland echter niet en werd later weer teruggevonden. De andere jongere klok werd wel omgesmolten tot oorlogstuig.

De grote klok heeft een doorsnede van 99 centimeter en weegt 760 kilo, aldus de Leeuwarder Courant.

Kerkrentmeester Johannes de Haan bij de oudste klok van Nederland in de kerktoren van Oudega (Smallingerland).

moeijker was. Besloten wordt voor 2012 weer de algemene vergadering in een congresvorm te houden. Over de invulling (onderwerp en workshops) wordt nog verder nagedacht. Verder wordt besloten de bijeenkomst op 21 april 2012 te houden in het NBC te Nieuwegein (dicht bij de A12 gelegen). Het voordeel is o.m. dat de beurs en de vergadering op dezelfde locatie kunnen worden gehouden.

Gedachten rondom beheermodel

Hierna geeft de vice-voorzitter van het hoofdbestuur, de heer mr. J.G.H. Krajenbrink, enkele gedachten weer over de positie van de Kerk in de samenleving die al jaren sterk aan het veranderen is. Hij wijst op de secularisatie, het ledenverlies, de financiën die minder worden, het probleem om vacatures vervuld te krijgen en het rapport van de Commissie Veerman waarin voorstellen worden gedaan om tot een ander kerkmodel te komen, maar waarvan slechts enkele ideeën nader worden uitgewerkt.

Als vervolg op het in maart 2010 gehouden symposium "Kansen voor

kerken", vindt hij dat de VKB sturing moet geven aan het proces van vernieuwing, dit met anderen moet oppakken en nader gaat uitwerken. Allerlei ontwikkelingen, zoals zich die op dit moment voordoen, de missionaire kerk waar ds. Van Ark druk mee bezig is, dienen hierbij betrokken te worden. Ook de wijze waarop de reorganisatie van de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland zich voltrekt, is een interessante ontwikkeling.

In feite zou de huidige kerkorganisatie ter discussie moeten komen, waarbij lijnen voor een nieuwe kerkstructuur uitgezet worden. Daarbij dient een passend beheermodel ontworpen te worden waarbij de VKB een belangrijke rol dient te spelen. Het hoofdbestuur vindt dit een erg interessante gedachte en besloten wordt e.e.a. verder uit te werken.

De volgende vergadering van het hoofdbestuur is op 10 september a.s.

De heer De Raadt is secretaris van het hoofdbestuur van de VKB.

Het kerkgebouw is niet heilig

Inleider: J.P. Karstens, voorzitter workshop: ir. D. Hoogendorn, verslag: prof. ir. M.J.L. Tiernego

In de reformatorische traditie is het kerkgebouw niet heilig. Dit betekent dat het kerkgebouw op de momenten, dat het niet voor kerkelijk gebruik beschikbaar hoeft te zijn, voor andere doeleinden gebruikt kan worden

Het kerkgebouw een niet-sacrale ruimte?

Waarschijnlijk omdat ik kerkrentmeester ben, neem ik hier stelling tegen gedachten die ook in onze kerk wel leven. Ik lees in officiële publicaties van onze kerk bijvoorbeeld, dat "Woord en sacrament, spiritualiteit en kunstuiting een zekere mate van sacraliteit aan het gebouw geven". (Uit: "Maatwerk, naar een passend huis voor de gemeente"). En: "Het kerkgebouw kan een plaats zijn als een oase in een heersende, chaotische situatie van economisch belang, nut en noodzaak" (Uit: "Een protestantse visie op het kerkgebouw"). Anderzijds vind ik in de kerkorde geen bepalingen over wat er wel en niet mag in het kerkgebouw. Mijn invalshoek over het gebruik van kerkgebouwen is meer calvinistisch van aard: Waar het Woord geopend wordt, daar is God aanwezig en vindt de ontmoeting plaats met Hem en de medemens. En, zo voeg ik daaraan toe: buiten die eredienst is de kerkruimte openbare ruimte, zoals dat ook rond 1600 nog het geval was, zoals we bijvoorbeeld kunnen zien op de schilderijen van De Witte en van Saenredam.

Onderzoek de mogelijkheden voor meervoudig gebruik

Als het kerkgebouw geen heilig huisje is, dan kan het gebouw gebruikt worden voor meer dan alleen kerkelijke doeleinden. Daarbij moet gekeken worden naar

een drietal factoren:

1. Welke mogelijkheden biedt het kerkgebouw zelf.
Een kerkgebouw, dat geheel gevuld is met banken leent zich niet zo gemakkelijk voor meervoudig gebruik.
2. Een kerkgebouw moet in een goede omgeving staan.
Ik neem als voorbeeld de Hooglandse Kerk in Leiden. Dat kerkgebouw staat in een omgeving met potentiële gebruikers. Ik noem de universaliteit die regelmatig behoefte heeft aan een grote ruimte voor congressen, tentamens en recepties
3. Er moet draagvlak binnen de gemeente zijn.
In sommige gemeenten zal een uitvoering van de christelijk gemengde zangvereniging geen probleem opleveren, maar een uitvoering door Marco Borsato waarschijnlijk wel.

Is meervoudig gebruik alleen bittere noodzaak?

Meestal zijn de beperkte financiële middelen de aanleiding voor multifunctioneel gebruik. Maar meervoudig gebruik vergt wel enige organisatie. De kans dat meervoudig gebruik rendabel is, wordt aanzienlijk vergroot als vrijwilligers bereid zijn taken voor hun rekening te nemen: schoonhouden, behulpzaam zijn bij catering, etc. Maar door meervoudig gebruik geven wij het gebouw ook weer een centraler plaats in de samenleving. Zeker bij monumenten die mede met gemeenschapsgeld onderhouden worden is het onze taak die gebouwen niet alleen een godsdienstige functie te geven.

Meervoudig gebruik kan ook spanningen oproepen.

In de kerkorde staat in ord. 5 dat het kerkgebouw door het college bij voorrang beschikbaar wordt gesteld

voor kerkelijke doeleinden. Dit impliceert overigens dat ander gebruik niet wordt uitgesloten.

Maar, als besloten wordt — en dat moet dan een gezamenlijk besluit van college en kerkenraad zijn — tot meervoudig gebruik, dan komt die regel wel eens in het gedrang. Soms leggen huurders al een jaar tevoren het kerkgebouw vast. Het gevolg is dat de kerkelijke gemeente op die vastgelegde momenten voor haar kerkelijke activiteiten geen gebruik kan maken van het kerkgebouw.

Ik noem weer als voorbeeld de Hooglandse Kerk in Leiden. In de zomermaanden is deze kerk geopend voor publiek. Op de zaterdagen zijn er dan orgelbespeelingen en Hooggetijden, meditatieve momenten van ongeveer vijftien minuten waarin een psalm wordt gelezen en overdacht. Maar als er een huurder zich aandient, dan vervalt die openstelling en dus ook dat wekelijkse meditatieve moment. Dat geeft wel eens spanning. Anderzijds beseft de kerkelijke gemeente dat zonder dat commerciële gebruik de kerk al lang gesloten zou zijn.

Het kerkgebouw is middel, geen doel

In artikel 1 van de kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland staat dat "de kerk levend uit Gods genade in Jezus Christus de opdracht vervult van haar Heer om het Woord te horen en te verkondigen". Daarvoor is een ruimte nodig. Maar dat hoeft geen kerkgebouw te zijn, dat kan ook een aula van een scholengemeenschap zijn. In sommige situaties werkt dat zelfs drempelverlagend.

Kerkgebouw is geen voorwaarde voor kerk-zijn.

Ik wil hier nog memoreren dat tijdens het symposium "Kansen voor ►

kerken" ds. Van der Spoel uit de Vinexwijk Vathorst in Amersfoort stelde dat hij blij was geen kerkgebouw te hebben. "Het geld en de energie die daarin gaan zitten investeren wij in mensen", zo zei hij. Anderzijds kan een kerkgebouw een verwijzing zijn naar de aanwezigheid van God in ons bestaan. Het gebouw is een verwijzing naar God, hoe Hij Zijn verbond met ons bevestigt van kind tot kind; maar dan moet er wel een levende gemeenschap in dat kerkgebouw zijn. Een kerkgebouw waarin het kerkelijk leven niet meer bloeit is, hoe fraai de architectuur van het gebouw ook moge zijn, een doods gebouw en geen verwijzing naar de Levende God.

Een niet meer functioneel kerkgebouw moet worden afgestoten. Als het kerkgebouw zijn kerkelijke functie verliest dan moet de gemeente besluiten om het gebouw af te stoten, hoe pijnlijk dat ook is. Ik zou daarbij voorts nog willen stellen dat wanneer de gemeente het kerkgebouw verkoopt, het gewoon een pand is, dat tegen een marktconforme prijs verkocht moet worden. Bij verkoop aan een aanverwante (kerkelijke) organisatie tegen een lagere waarde dan de marktprijs, is het raadzaam om een antispeculatie beding in de koopakte op te nemen. Het kerkgebouw vertegenwoordigt immers een deel van het vermogen van de gemeente. Daar moet zorgvuldig mee worden omgegaan, dat kan niet zomaar worden weggegeven.

De Kerk is geen vereniging tot behoud van monumenten

Deze stelling ontleen ik aan het regeerakkoord van het vorige kabinet. Daarin stond het volgende te lezen: "De overheid draagt daadwerkelijke zorg voor behoud van (religieus-)cultureel erfgoed." En zo hoort het ook. In de loop der eeuwen zijn veel kerkgebouwen verdwenen. Ook kerkgebouwen uit de gothische periode, maar ook uit de bouwperiodes daarna, bijvoorbeeld uit de neogothiek en de Jugendstil.

Ik betreur het nog steeds dat in Rotterdam de indrukwekkende Koninginnekerk is gesloopt. Maar tegelijkertijd besef ik, dat de

Hervormde gemeente daar nu failliet zou zijn als men ook nog de Koninginnekerk te onderhouden had. Door de verkoop van het gebouw zijn, in de afgelopen jaren, predikantsplaatsen gefinancierd uit de opbrengst.

Overigens zou ik er voorstander van zijn dat uit de diverse bouwperiodes wel bijzondere voorbeelden van die stijlperiode bewaard blijven. Een kerkgebouw als voormalige Opstandingskerk (in de volksmond de Kolenkit genoemd) in Amsterdam is m.i. zo'n voorbeeld. (Is overigens geen eigendom meer van de Protestantse gemeente te Amsterdam). In Den Haag kon de markante Julianakerk uit de twintiger jaren van de vorige eeuw behouden worden omdat de burgerlijke gemeente er een wijkcentrum in wilde vestigen. De Protestantse gemeente kreeg een verantwoorde koopsom voor dit gebouw.

Elke ruimte is in beginsel geschikt kerk te zijn.

Op IJburg in Amsterdam en in Getsewoud in Nieuw-Vennep is onze Protestantse Kerk begonnen met pioniersplekken. Er is een predikant aangesteld, maar er is geen kerkgebouw. Een woonhuis of een buurthuis dient als uitvalsbasis voor de pionier. In menige nieuwbouwwijk is de kerk begonnen in een aula van een scholengemeenschap. Vaak werkte dat drempelverlagend. Ouders die door de week hun kinderen naar die school brachten, gingen op zondag met hun kinderen ter kerke in diezelfde school. Openluchtdiensten in het kader van plaatselijke festiviteiten trekken soms aanzienlijk veel meer bezoekers dan de reguliere kerkdiensten. De Protestantse gemeente te Harderwijk hield onlangs haar startdienst in het Dolfinarium. Men sprak van 'een dol fijne dienst'. En we mogen niet vergeten: de eerste christelijke gemeenten waren huisgemeenten. De bijeenkomsten werden bij mensen aan huis gehouden. Ook die vorm van kerk-zijn hield het uit!

De kosten van het kerkgebouw moeten beperkt zijn

De kerk is geen vereniging tot behoud van cultuurmonumenten. Als het kerkgebouw een middel is

J.P. Karstens.

om het kerk-zijn gestalte te geven, dan moeten de kosten van het kerkgebouw tot de overheadkosten gerekend worden. Kerkrentmeesters moeten zich inspannen om zoveel mogelijk financiële middelen beschikbaar te stellen voor de kerntaak van de kerk: de verkondiging van het Woord. Ik erken dat het een prikkelende stelling is om te zeggen dat de kosten van het kerkgebouw tot de overheadkosten gerekend moeten worden. Maar als het college van kerkrentmeesters er zo tegenaan kijkt, dan stimuleert dat wel om de kosten zo laag mogelijk te houden.

Schakel vrijwilligers in.

Iedereen kan 's zondags een glaasje water op de preekstoel zetten en de klok luiden. Dat kan ik zelfs, zo riep ik jaren geleden. Inmiddels weet ik wel beter. Er komt wel wat meer voor kijken. Maar in mijn wijkkerk hebben we 7 hulpkosteren die op de vrije zondagen van de koster kosterdienst vervullen. Eén van de hulpkosteren heeft een instructie vervaardigd over het aanzetten van de geluidsinstallatie, het luiden van de klokken, het openen en sluiten van de kerkdeuren, het opbergen van het collectegeld in de kluis en het aanbrengen van de antependia, etc. Iedere hulpkoster heeft 4 tot 5 keer per jaar dienst. Net voldoende om geen overbelasting te veroorzaken en vaak genoeg om het niet te verleren.

Maak een kosten-baten analyse voor het in dienst nemen van een betaalde koster.

Ik heb al betoogd dat men voor de reguliere kostenstaken ook met vrijwilligers kan werken. Maar als het college het gebouw intensief wil verhuren, dan is een betaalde kosten-beheerder meestal onontbeerlijk. Alvorens tot het aanstellen van een betaalde kosten-beheerder over te gaan dient het college eerst na te gaan wat de verhuurmarkt voor het kerkgebouw is. Vervolgens moet berekend worden hoeveel uren inzet van een betaalde kosten-beheerder daarvoor nodig is en wat daarvan dan de kosten zijn. Als verhuuropbrengsten de salariskosten in ruime mate compenseren en er "winst" ontstaat, eerst dan is het zinvol om een betaalde kracht aan te stellen.

In onze gemeente zijn er twee kerkgebouwen die met winst draaien. Met name de monumentale Hooglandse Kerk wordt voor uiteenlopende activiteiten gebruikt. De "winst" die deze activiteiten opleveren, kunnen we aanwenden voor ons deel in de uit de Brom en de Brim bekostigde onderhoudskosten: de afgelopen 10 jaar rond 1 miljoen (Brom) en de komende 6 jaar ca. € 700.000 in het kader van de Brim-regeling.

Samenvatting

Om kerk te kunnen zijn in deze tijd hebben we geen (dure) kerkgebouwen nodig. Als we echter over kerkgebouwen beschikken, dan zullen we met behulp van vrijwilligers het zo moeten organiseren dat het gebouw ons zo weinig mogelijk kost. Als het kerkgebouw zijn functie verliest (omdat het grotendeels leeg staat en op zondag de bezetting nog geen ¼ bedraagt) dan moeten we het gebouw afstoten en tegen een marktconforme prijs verkopen en het vrijgekomen vermogen aanwenden voor onze core-business; de verkondiging van het Evangelie.

Discussie

Tijdens de discussie, aansluitend aan deze uiteenzetting, stemt de heer Overlang uit Winschoten in met de gedachte dat een kostenbeheerder moet terugverdienen. Hij wijst daarbij op een break-even punt, waarbij het waard is om een kostenbeheerder in dienst te houden. Een fulltime kostenbeheerder kost ca. 50 k€ de opbrengst

van de verhuur moet dan ca. 60 k€ zijn, rekening houdend met verwarming, verlichting, etc. Hij tekent daarbij aan dat kerkenraden best zelf koffie kunnen zetten en afwassen.

De heer Moerland uit Tholen plaatst een kanttekening bij de stellingen over medegebruik en verkoop; deze gelden misschien voor grote steden, maar zeker niet voor kleine plattelandsgemeenten. In zijn geval gaat het om drie monumentale kerken. Waar moet je naar toe als er geen kopers of medegebruikers zijn. Vaak worden er spelletjes gespeeld en uiteindelijk geef je het gebouw dan maar aan de gemeente. Zijn er alternatieven?

De heer Batterink uit 's-Hertogenbosch heeft twee vragen naar aanleiding van de voordracht. Om de predikantsplaats te kunnen vervullen zou de kostenbeheerder (evt. parttime) moeten worden ontslagen. Kan dat? Hoe organiseert en coördineert men dan de 100 vrijwilligers voor de kostenfunctie? Het antwoord op de eerste vraag is tweeledig: u kunt parttime ontslag aanvragen en dat krijgt u ook, maar het verdient aanbeveling om eens te kijken naar samenwerkingsverbanden met de buurgemeenten om de problemen op te lossen.

De kostenstaken vervullen wij in de Hooglandse Kerk in Leiden naast de kostenbeheerder met 7 vrijwilligers, waardoor het aantal keren dat je aan de beurt bent beperkt is. Wij bieden alle 100 vrijwilligers (voor uiteenlopende taken rond de exploitatie van de kerk) eenmaal per jaar als dank voor hun werk een buffet aan, waarbij ze bediend worden door de kerkrentmeesters.

De heer Prud'Homme van Reine uit Voorschoten verwijst naar de bijzondere situatie van de Hooglandse kerk in Leiden, die duidelijk een regiofunctie heeft. In Voorschoten is men zich aan het oriënteren hoe verder te gaan. We beschikken over drie kerkgebouwen, waarvan twee dure. Er wordt aan een rapport gewerkt over afstoten, maar aan wie verkoop je en hoe ga je om met de emoties? Kortom: hoe raak je ervan af?

Behoud van de functie

De inleider schetst de gang van zaken in Leiden, waar onlangs twee kerken moesten worden verkocht.

Het ene kerkgebouw werd gekocht door een projectontwikkelaar en het andere kerkgebouw door de Christelijk Gereformeerde Kerk. In beide gevallen werd een goed bod gedaan. Het behoud van de functie van het gebouw heeft bij de verkoop aan de Chr. Geref. Kerk wel de doorslag gegeven. Natuurlijk zijn er emoties, maar die zijn binnen de perken gebleven door de gemeente er zoveel mogelijk bij te betrekken. De heer Van Ginneken van Texel vraagt of er richtlijnen zijn voor de verhuur. Het antwoord is dat dit verschilt per gemeente. Maar men moet het steeds toetsen aan richtlijnen. Bovenal: luister naar de mensen. In de Hooglandse kerk kan in beginsel alles.

De heer Hornsveld uit Hillegom snijdt tenslotte de problematiek aan rond BTW en ANBI. Men wordt BTW-plichtig als de inkomsten boven de 62 k€ liggen, hetgeen op zich geen bezwaar is omdat men immers ook BTW kan terugvorderen. Het kan zijn dat de gemeente niet meer als ANBI instelling aangemerkt wordt; dan is het verstandig de exploitatie in een stichting onder te brengen.

Hierna sluit de voorzitter, de heer Hoogendoorn, onder dankzegging aan de inleider en de vragenstellers, de bijeenkomst.

Ter overname aangeboden wegens herinrichting en vernieuwing van onze kerkzaal: ca. 250 stuks houten Pastoe stoelen welke sinds de jaren vijftig in onze kerk in gebruik zijn geweest.

De stoelen zijn in goede staat met een normaal slijtage beeld. Nadere inlichtingen kunt u verkrijgen bij R. Th. Buijk, beheerder van de Bergkerk te Amersfoort. Tel. 033-461 79 17; email: bergkerk@planet.nl

Komt U bij ons kijken of komen wij naar U toe?

Op www.KANTINEMEUBILERING.nl staan modellen- kleuren-prijzen van stoelen - tafels en kapstok.
Tel. 0183-505085

Donatus verstrekt royale premierestitutie

Het 159^e boekjaar van Donatus Verzekeringen is met een batig saldo van € 11,5 miljoen afgesloten, een van de beste financiële resultaten ooit. Met name het behoud van de kerkenportefeuille, de premiegroei in de monumentensector, bevredigende beleggingsresultaten en het gunstige schadeverloop hebben hier toe bijgedragen. In de vergadering van de Ledenraad van 19 april 2011 is besloten om 45 pct. premierestitutie aan de leden in de brandsector te verlenen. Dit betekent een terug-gave van maar liefst € 10,1 miljoen. Hiermee geeft Donatus wederom invulling aan haar hoedanigheid van een onderlinge verzekeraar zonder winstoogmerk, gericht op het belang van haar leden. De voorspelde achteruitgang van 100 kerken per jaar is niet geconstateerd. In het verslagjaar is gewerkt aan de invulling van de door de directie opgestelde beleidsvisie 2010-2015, waarin Donatus zich als "dé kerken- en monumentenverzekeraar van Nederland" profileert.

Groei

De totale geboekte bruto premie is met 8 pct. gestegen, van € 23,4 miljoen naar € 25,3 miljoen. Van deze stijging neemt Donatus Nederland € 1,1 miljoen en Dona Re, de Zwitserse herverzekering dochter, € 0,8 miljoen voor haar rekening. Deze groei wordt naast indexering, voor een groot deel verklaard door de groei van nieuwe monumentenverzekeringen, hertaxaties, alsmede ten gevolge van uitbreidingen in het verzekeringspakket, zoals verzekeringen tegen uitgebreide condities inclusief diefstal en vandalisme voor kerkgebouwen.

De verzekeringsportefeuille monumenten is in een jaar verdubbeld en overtreft qua premiegroei tweemaal de royementen in de kerken en kloostersector. Deze ontwikkeling biedt veel perspectief voor de toekomst. Het resultaat op de beleggingen van Donatus is € 2,8 miljoen positief (2009 € 3,7 miljoen). Donatus heeft met de schade voor eigen rekening van € 4,4 miljoen een gunstig schadejaar gehad,

hoewel hoger dan de € 2,0 miljoen in 2009. In 2010 hebben er zich 7 schadegevallen met een (gereserveerde) schadelast van meer dan € 50.000 voorgedaan (11 in 2009). Het totaal aantal schademeldingen is met ruim 28 pct. gestegen (van 2.209 in 2009 naar 2.837 in 2010). Deze toename wordt met name verklaard door 267 extra stormmeldingen ten opzichte van het voorgaande jaar. Het aantal meldingen van diefstallen/inbraken/vandalisme bij kerkelijke gebouwen is gestegen van 164 naar 317. Er is vooral sprake van een toename van koperdiefstallen.

Sterke solvabiliteit

De bedrijfskosten zijn met € 1,2 miljoen toegenomen, van € 5,4 miljoen in 2009 tot € 6,6 miljoen in 2010. Dit wordt met name veroorzaakt door de interne verbouwing van het kantoor in Rosmalen, toenemende advieskosten en hogere personeelskosten. Een bedrag van € 1,4 miljoen kan aan de Algemene Reserve worden toegevoegd. De aanwezige solvabiliteit van Donatus is dientengevolge verder toegenomen tot € 29,0 miljoen. De solvabiliteitsratio bedraagt 924 procent van het wettelijk vereiste minimum. De solvabiliteit blijft onveranderd sterk en overtreft in ruime mate het door de toezichthouder en door de bestuurders geëiste minimum.

Ter bescherming van het vermogen en daarmee de solvabiliteit van de Maatschappij heeft Donatus, herverzekeringcontracten gesloten bij haar Zwitserse dochtermaatschappij Dona Re. De netto herverzekeringpremies bedroegen in totaal € 6,2 miljoen, hetgeen 24 pct. is van de geboekte premie. Het netto resultaat van Dona Re in 2010 bedroeg € 1,9 miljoen (in 2009 € 1,6 miljoen).

Andere schadeverzekeringen (auto-, ziektekosten-, ziekengeld-, aansprakelijkheid- en milieuschadeverzekeringen) biedt Donatus aan in haar hoedanigheid van intermediair. Donatus adviseert deze verzekerin-

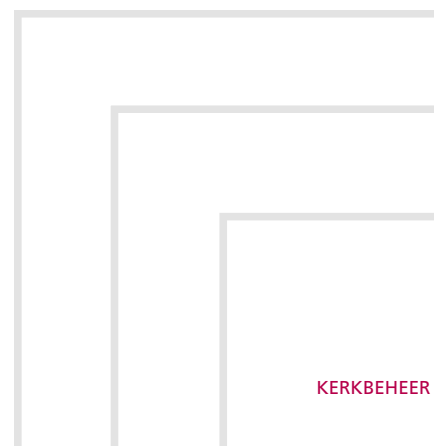
gen teneinde haar leden een totaalpakket aan te bieden. Het resultaat uit de assurantiebemiddeling bedraagt € 0,9 miljoen, licht lager dan in 2009 (€ 1,0 miljoen).

Het technisch resultaat bedraagt door bovenstaande ontwikkelingen € 10,8 miljoen (€ 14,0 miljoen in 2009). Het resultaat na belastingen en andere baten over 2010 is € 11,5 miljoen (€ 14,2 miljoen in 2009).

Royement verzekering kerkgebouwen

Wat het behoud van kerkgebouwen betreft, is het beleid in 2010 succesvol geweest. Er zijn 40 royementen van kerkgebouwen ontvangen, een klein aantal in het licht van de 4.500 kerkgebouwen die door Donatus verzekerd worden (marktaandeel 75%). Dit is licht hoger dan de 35 royementen gemiddeld per jaar over de laatste 10 jaar. Van deze 40 kerkgebouwen zijn/worden er slechts 5 gesloopt, 14 staan in de verkoop en zijn 14 kerkgebouwen door de nieuwe eigenaar weer bij Donatus verzekerd. Vaak wordt een kerkgebouw door een andere kerkgenootschap of door een stichting tot kerkbehoud overgenomen.

Waarschijnlijk is de economische crisis (weinig kopers) debet aan het feit, dat, in tegenstelling tot hetgeen werd geprognosticeerd, geen 100 kerkgebouwen in 2010 aan de erediens zijn onttrokken. Voor 2011 voorziet Donatus evenwel meer kerksluitingen dan in 2010 en een verdere toename van het aantal verzekerde objecten met een monumentenstatus, aldus een persbericht van Donatus van 21 april 2011.

De generale synode gehalveerd

Dr. J.D.Th. Wassenaar

Enige tijd geleden heeft het moderamen van de generale synode van de Protestantse Kerk in Nederland alle (wijk)kerkenraden een flink pak papier toegezonden. Het gaat om voorstellen tot wijziging van de kerkorde. Op 16 september 2010 heeft de synode die in eerste lezing vastgesteld. Het is nu aan de (wijk)kerkenraden om via de klassicale vergaderingen door te geven wat ze er van vinden. In dit artikel bespreek ik een cluster voorstellen.

Aanpassingen

De voorstellen die ik hier aan de orde stel, hebben betrekking op de omvang van de generale en van de kleine synode, alsook op de continuïteit en de samenstelling van die lichamen.

Op dit moment bestaat de generale synode uit 158 leden; naast afgevaardigden van de klassicale vergaderingen wordt een aantal leden aangewezen door de evangelisch-lutherse synode, de Alt-Reformierte Kirche, de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten en de Gereja Kristen Indonesia Nederland. Het is de bedoeling dat de synode in nieuwe samenstelling uit 84 leden bestaat: elke klassicale vergadering vaardigt niet meer twee maar één ambtsdrager af.

De zittingsduur wordt verlengd van vier naar vijf jaar, zodat de leden meer tijd krijgen om zich in te werken. Elk jaar treedt niet een kwart maar een vijfde deel van de leden af. Nog iets: men wil flexibeler met het rooster omgaan. In voorkomende gevallen kan dan gevraagd worden of een synodelid voor een tweede termijn afgevaardigd kan worden.

Als de generale synode kleiner wordt, moet ook de omvang van de

De generale synode van de Protestantse Kerk in Nederland in vergadering bijeen.

kleine synode, waaraan een aantal synodale taken overgedragen is, aangepast worden. Het is de bedoeling om die terug te brengen van 30 naar 20 leden. Tevens wordt een meer flexibele samenstelling voorgesteld.

Ten slotte: de preses en de assessor I van de generale synode worden nu voor een periode van vier jaar gekozen. Om wat meer continuïteit in de samenstelling van het moderamen te brengen, is het de bedoeling dat de assessoren II en III niet voor een periode van één maar van twee jaar gekozen worden. Ze zijn en blijven herkiesbaar.

Achtergronden

Waar komt de huidige samenstelling van de generale synode vandaan? Welnu: die gaat terug op een in 1990 genomen besluit op basis waarvan een ingrijpende klassicale herindeling doorgevoerd werd. Toen werden 74 classes gevormd, de Waalse niet meegerekend. Dat gebeurde met het oog op Samen op Weg. De opzet was het aantal hervormde en gereformeerde classes aan elkaar gelijk te maken door de grenzen te laten samenvallen.

Daardoor moest samenwerking of zelfs federatie van klassicale vergaderingen mogelijk worden.

Overigens heeft de generale synode als ambtelijke vergadering een lange geschiedenis. In de zestiende eeuw volgden de gereformeerde protestanten het voorbeeld van hun Franse geloofsgenoten door regionale synoden te houden. Spoedig daarna werden nationale gehouden. Op de eerste, van 1571, volgde een aantal andere. Totdat het houden ervan van overheidswege onmogelijk werd gemaakt. Hier moet wel iets aan toegevoegd worden: hoezeer de Franse en Nederlandse gereformeerden ook voor synoden geporteerd waren, ze vroegen tegelijk alle ruimte voor de plaatselijke gemeente. De ene gemeente mocht niet over de andere heersen.

Voor de goede (kerk)orde: de Dordtse kerkorde van 1618-1619 werd nooit een voor de gehele kerk geldende regeling.

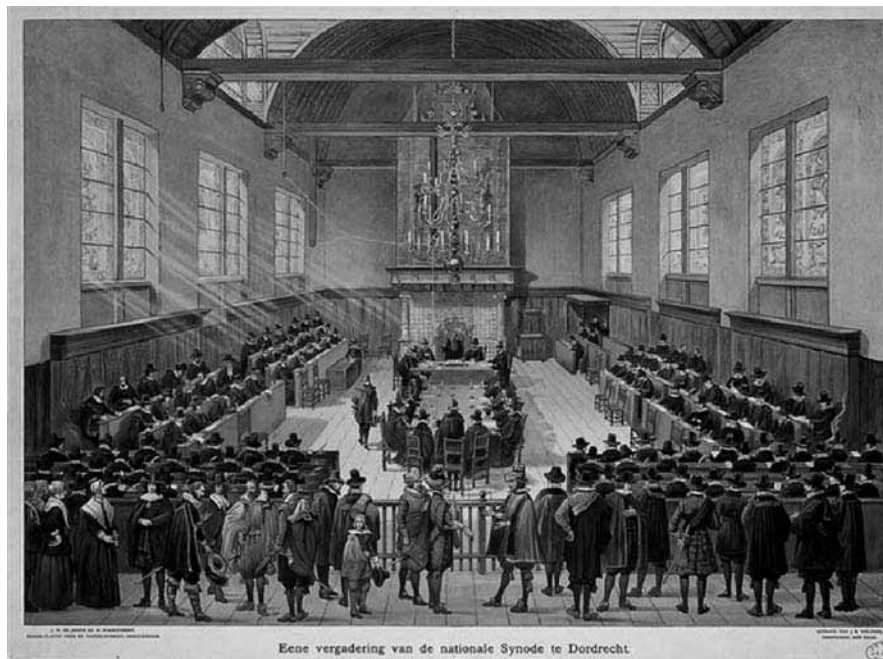
Uniformiteit

Pas met het Algemeen Reglement van 1816 werd kerkordelijke unifor- ►

miteit bereikt. Maar eerst in het midden van de negentiende eeuw kreeg de Nederlandse Hervormde Kerk weer een echte synode. De kerken die in de loop van die eeuw buiten die kerk geraakt waren, hadden die vergadering al eerder in ere hersteld. De 'afgescheidenen' van 1834 hielden in maart 1836 hun eerste synode, tot het jaar 1892 volgden er nog 21. Bij de 'dolerenden' van 1886 hetzelfde beeld: na een kerkelijk congres en een synodaal convent in 1887 hielden ze tot 1892 niet minder dan vier synoden.

In de Nederlandse Hervormde Kerk was de synode een permanente instantie. Ze was weliswaar niet permanent bijeen, maar kon wel op elk noodzakelijk of gewenst moment bijeen geroepen worden. En ze wisselde wel van samenstelling, maar steeds slechts voor een deel. In de Gereformeerde Kerken in Nederland gold een andere regeling. Aanvankelijk werden de synoden daar om de drie jaar gehouden, sedert 1955 om de twee jaar, telkens door een andere kerk (= plaatselijke gemeente) samengeroepen. Aan het einde van zo'n zittingsperiode van drie of twee jaar werd de agenda

De nationale synode van Dordrecht van 1618-1619.

vastgesteld, die in zoveel zittingen als daartoe nodig waren, afgehandeld werd. Gedurende de periode bleef de samenstelling van de synode ongewijzigd. Aan het einde trad ze als geheel terug. Een geheel nieuw gekozen synode begon dan aan een nieuwe periode. Het behoeft geen betoog dat deze regeling de continuïteit niet erg

bevorderde. De generale synode van de Protestantse Kerk in Nederland lijkt in opzet het meest op de hervormde sedert 1951.

Dr. Wassenaar is gemeentepredikant in de protestantse gemeente te Hellendoorn en o.m. voorzitter van de Commissie Orgelzaken van de Protestantse Kerk in Nederland.

Afdeling Utrecht viert het 75-jarig jubileum

Hoewel de afdeling Utrecht in de annalen van de Vereniging al in een eerder stadium wordt vermeld dan 8 augustus 1936, is op deze datum het eerste afdelingsbestuur verkozen en met de bestuurlijke activiteiten begonnen. Het bestuur van de afdeling Utrecht wil deze mijlpaal niet zomaar laten passeren.

De leden van de afdeling, bestuursleden en oud-bestuursleden worden dan ook uitgenodigd voor een feestelijke bijeenkomst op zaterdag 24 september 2011, die om 10.30 uur begint in de Dorpskerk in Maarssen. In een viering, geleid door ds. H.J. van Wijnen, willen wij de Heer van de Kerk danken voor de zegeningen in het verleden en bidden voor de toekomst. Afgewisseld met muzikale intermezzo's wordt een programma

aangeboden, waarin de scriba van de Protestantse Kerk in Nederland, dr. A.J. Plaisier, een inleiding zal houden evenals de voorzitter van de VKB, de heer mr. P.A. de Lange. De onderwerpen van beide sprekers zullen aansluiten bij het vorig jaar gehouden symposium van de VKB, "Kansen voor Kerken". Een actuele visie op het beheer in de toekomst zal in ruime mate aandacht kunnen krijgen.

Daarna wordt het boek "Dienstbaar aan de Kerk", geschreven door de heer R.M. Belder gepresenteerd. Dit boek bevat de geschiedenis van de afdeling Utrecht en het eerste exemplaar zal worden aangeboden aan de Commissaris der Koningin in de Provincie Utrecht, de heer R. Robbertsen. Het programma wordt omstreeks 12.45 uur afgesloten met een aperitief en lunch.

Wanneer u deze bijkomst wilt

bijwonen, dan kunt u zich aanmelden via de antwoordkaart bij de uitnodiging of per e-mail bij de secretaris van het afdelingsbestuur: pe.veldhuizen@kpnmail.nl.

Kerk "De Fontein" in Nijkerk in gebruik genomen

R.M. Belder

De hervormde wijkgemeente van bijzondere aard De Fontein te Nijkerk, die op 14 mei 2000 als hervormde buitengewone wijkgemeente werd geïnstitueerd, heeft op 18 maart 2011 haar nieuwe kerk De Fontein in gebruik genomen. Dr. A.J. Plaisier, scriba van de Protestantse Kerk in Nederland en burgemeester G.D. Renkema van Nijkerk onthulden de naam.

Al snel na de vorming van de gemeente besloot de kerkenraad tot het instellen van een huisvestingsfonds. Voor de zondagse eredienst vond de gemeente onderdak in een school, maar de droom was op termijn over een eigen kerk te beschikken. Niet alleen voor de zondag, maar voor alle diensten waarvoor naar andere kerkgebouwen moest worden uitgeweken.

Stuurgroep kerkbouw

In 2003 werd voor de planontwikkeling van de kerkbouw een commissie in het leven geroepen. De eerste taak was onderzoek te doen naar de haalbaarheid van een multifunctioneel kerkgebouw. Op basis van de uitkomsten daarvan zou de kerkenraad beslissen of verder gegaan kon worden. Aarzelingen die verband hielden met het kostenplaatje — de kosten werden op € 4 miljoen geschat — werden weggenomen toen de gemeente in het voorjaar van 2003 een enorme gift van iemand kreeg.

Op een gemeentevond in september 2004 stond de vraag centraal: Waarom een kerk in Corlaer? Vervolgens moest een enquête uitwijzen of er voldoende draagvlak in de gemeente voor de plannen was. Het resultaat was overweldigend. De meeste gemeenteleden leverden het enquêteformulier in waarbij bleek dat 82 pct. aangaf

De nieuwe kerk "De Fontein" Nijkerk.

voor de nieuwbouwplannen te zijn. In oktober 2005 hield drs. F.Z. Ort uit Dieren, voormalig bestuurslid van de vroegere hervormde Bouw- en Restauratiecommissie, een inleiding over kerkbouw. Hij zette de gemeente aan het denken over de vraag hoe men gemeente wil zijn en wat voor soort kerk daarbij past. Een gebouw moet zitten als een passende jas, zo stelde ds. Ort. De gemeente gaf daarom aan de aspecten 'getuigen' en 'ontmoeting met God en elkaar' heel belangrijk te achten. En het gebouw diende fris en sprankelend te zijn, als verwijzing naar de naam De Fontein.

Programma van eisen

De stuurgroep ging de specifieke wensen van de mensen die betrokken waren bij jeugdwerk, catechese, kinderopvang en kindernevendienst in kaart brengen. Ook werd de muziekcommissie geraadpleegd over muzikale aspecten en werd een werkgroep liturgisch centrum en kerkzaal gevormd, die gevraagd werd de uitkomsten van de gemeentevond van oktober 2005 verder uit te werken.

Op 6 juli 2006 stelde de kerkenraad

het definitieve programma van eisen vast, waarna de gemeenteleden dit in verkorte vorm kregen toegezonden en op een gemeentevond in september werd het toegelicht en besproken. De kernvraag was: laten we met elkaar passen en meten of dit het gebouw is dat we nodig hebben. Nu konden ook de kosten nog eens opnieuw bekeken worden. Dat resulteerde er in dat die 15 pct. hoger zouden worden dan in 2004 begroot was. De gemeente stemde met deze verhoging in. Vervolgens werden verschillende kerken bekeken, hetgeen ertoe leidde dat de kerkenraad in januari 2007 koos voor architectenbureau Royal Haskoning te Rotterdam.

Even geparkeerd

Op 3 januari 2008 ging de kerkenraad akkoord met het voorlopig ontwerp en met een bouwbudget van € 4,6 miljoen. Een half jaar later vond de overdracht van de grond plaats. Aan de gemeente Nijkerk werd € 906.000 betaald voor een perceel grond van 6.000 m². Het voorlopig ontwerp was begin 2008 even geparkeerd in verband met een haalbaarheidsonderzoek naar samenwerking met Prokino, eige- ►

naar van een kinderdagverblijf Villa Vrolijk. In het najaar van 2008 liet Prokino weten niet mee te willen investeren en dat was voor De Fontein een voorwaarde. Het gevolg was dat een vertraging van bijna een jaar was opgelopen.

Het oorspronkelijk voorlopig ontwerp werd weer opgepakt om dit meer in detail uit te werken tot een definitief ontwerp. Daar kwam uit dat de bouwkosten op € 2,4 miljoen zouden uitkomen, wat voor het college van kerkrentmeesters een onaanvaardbaar bedrag was. De consequentie was dat er minder vierkante meters gebouwd kon worden en dat er aanpassingen nodig waren in het programma van eisen. Na verschuivingen leidde dit tot het besluit het aantal zitplaatsen van de kerkzaal wat te verlagen naar 725 en er werd wat geschoven met de nevenruimten. De kerkenraad stemde met het nieuwe voorstel in en de gemeente kreeg op 11 februari 2009 het nieuwe plan gepresenteerd.

Aan de slag

Een aanbesteding leidde er toe dat in de zomer van 2009 de opdracht kon worden gegeven aan Roelofs & Haase, Aannemingsbedrijf B.V. te Rijssen. In november 2009 werd begonnen met het grondwerk op het bouwperceel en in februari 2010 vond de ondertekening plaats van het contract met de aannemer voor de bouw van een kerk voor De Fontein.

Met grote vasthoudendheid was de stuurgroep erin geslaagd binnen het afgesproken budget van € 2 miljoen te blijven. Eind 2009 kwamen alle werkgroepen in actie. Zij hielden zich bezig met de inrichting van de kerkzaal en liturgisch centrum, de nevenruimten, de keuken, beneden en boven, voorzieningen voor beeld en geluid, de muziek in het gebouw en de inrichting van de buitenterreinen en de parkeerplaats.

Op 20 april 2010 presenteerden de werkgroepen hun plannen op een gemeenteavond. Voor de bouwvakantie werd het hoogste punt van het gebouw — een wit kruis — geplaatst. Ook de donkere gevel was al helemaal gemetseld en het dak was dicht. Iedereen kon zien: hier wordt iets bijzonders gebouwd.

Financiering

De totale investering in De Fontein bedraagt € 4,6 miljoen. Uit het totaalplaatje dat de gemeente op 1 oktober 2009 te zien kreeg, bleek dat er € 2,5 miljoen aan eigen geld nodig is. Een goede basis vormde het eerder ontvangen legaat dat als gevolg van gekweekte rente inmiddels was opgelopen tot € 944.000. Het destijds gevormde Huisvestingsfonds beliep eind december 2009 € 547.000. Een actie voor dit doel bracht € 352.000 op. Door de Kamer voor de Steunverlening van de Protestantse Kerk in Nederland werd € 100.000 subsidie uit de Solidariteitskas toegezegd, terwijl er bij de hypotheekverlening door de Stichting Kerkelijk Geldbeheer nog eens een rentesubsidie van € 100.000 werd verstrekt. Van de Maatschappij van Welstand werd € 12.000 subsidie ontvangen en deze verstrekte een lening van € 45.000 tegen een lage rente. Er werd een werkgroep fondsenwerving geïnstalleerd die legio activiteiten ging organiseren. De doelstelling om € 2,5 miljoen uit eigen middelen beschikbaar te krijgen, was eind 2009 gerealiseerd.

Er is van de gemeente in de afgelopen tien jaar heel veel gevraagd. Niet alleen in financieel opzicht, om naast de het gemeentewerk de bouw van een kerk mogelijk te maken. De Fontein biedt plaats aan 750 kerkgangers, maar het aantal zitplaatsen is eenvoudig uit te breiden tot 820. De nevenruimten zijn geschikt voor multifunctioneel gebruik, ook voor buurtactiviteiten. De gemeente die in 2000 gevormd is, destijds 486 leden telde en in 10 jaar tijd gegroeid is naar 1.422 leden, heeft de beschikking over een modern en eigentijds gebouw waarvan het hoogste punt, het kruis, in het donker wordt aangelicht.

Kijk- en leesboek over "De Fontein" Nijkerk

Ter gelegenheid van de ingebruikname op 18 maart 2011 van 'De Fontein', kerkgebouw van de hervormde wijkgemeente van bijzondere aard te Nijkerk, waarover hiernaast is geschreven, is er een boek verschenen waarin de bouw van deze kerk is vastgelegd. Het boek bevat o.a.:

- afzonderlijke interviews met de leden van de Stuurgroep Kerkbouw, de architect Marie Baauw en de bouwkundig opzichter;
- tekst en foto's van de grote gebrandschilderde ramen die de Vader, de Zoon en de Heilige Geest voorstellen;
- de beschrijving van het liturgisch centrum met liturgisch meubilair. Idem van de kanselaar, namelijk een spreekgestoelte als combinatie van kansel en lessenaar in de vorm van een ramshoorn;
- informatie over de twee verdiepingen met een lift, want het gebouw bestaat uit een groepering van nevenruimten, die in een halve cirkel om de kerkzaal liggen;
- het kruis op het hoogste punt van het dak dat in het donker wordt aangelicht;
- het kleurconcept van het interieur naar aanleiding van de regenboog, wat leidt tot een opvallend kleurgebruik zowel in als buiten de kerk; en
- technische details van het kerkgebouw.

Het boek dat geschreven is door Marie Verheij, omvat 76 pagina's en kost € 7,50. Het is ook te bestellen voor € 7,50 + € 2,76 porti bij het kerkelijk bureau De Fontein, tel. 033 – 253 80 72; e-mail: deheer.ina@gmail.com; bankrekeningnummer 6998.79.345, ten name van College van kerkrentmeesters De Fontein te Nijkerk.

Kerken in een krimpscenario

Op 17 maart 2011 hield de VBMK (Vereniging van Beheerders van Monumentale Kerkgebouwen in Nederland) in Middelburg en bijeenkomst over het behoud en gebruik van monumentale kerkgebouwen. Het Reformatorisch Dagblad van 18 maart heeft daarvan de volgende weergave opgenomen.

„In een stad als Middelburg zouden geen nieuwe kerken meer moeten worden gebouwd. Als het ene kerkgenootschap kerken sluit, moet het andere geen nieuwe kerk bouwen, maar gebruik maken van de vrijkomende kerken“. De Middelburgse wethouder monumentenbeleid, de heer J. Aalberts, kwam met die stelling tijdens een regiobijeenkomst van de VBMK. In de Middelburgse Oostkerk dachten Zeeuwse en Brabantse kerkbeheerders, ambtenaren, bestuurders en architecten na over het thema „Kerken in krimpscenario“.

Markt snel verzadigd

Er moet geen oplossing worden gezocht voor losse kerkgebouwen, maar alle kerkbesturen in een stad moeten in deze tijd van kerkverlating en vergrijzing met elkaar om de tafel gaan zitten, zodat gezocht kan worden naar de beste oplossing. „Het zou belachelijk zijn een nieuwe kerk te bouwen als andere kerken leeg staan. Wij als gemeente willen kerkgenootschappen bij elkaar brengen. Daarin willen wij faciliteren“.

Het is positief dat kerken steeds vaker worden benut voor tentoonstellingen, trouwerijen, concerten en lezingen, vindt Aalberts. Zulke activiteiten dragen bij aan een „efficiënt gebruik“ van de monumentale gebouwen. „Zo komen inkomsten binnen.“ Tegelijk constateert hij dat als meer kerken tegelijkertijd zulke plannen ontwikkelen de markt snel verzadigd is. De wethouder riep op creatief te

denken. „Misschien moeten we wel flexibeler worden met het tijdstip van kerkbezoek. Misschien moeten we er van af dat iedereen op zondagmorgen om half 10 of 10 uur naar de kerk gaat.“

Geschrokken

De heer A. Alewijnse, voorzitter van het college van kerkrentmeesters van de protestantse gemeente Middelburg gaf aan dat ze in de Zeeuwse stad voor moeilijke keuzes staan. „We hebben te maken met minder leden, vergrijzing en een ander geefgedrag. Jongeren geven anders dan ouderen. Maar we moeten wel negen gebouwen, waaronder vier monumentale kerken, onderhouden. Ook kerken uit de jaren zestig vragen veel onderhoudsgeld.“

We hebben een beleidsplan opgesteld met daarin ook een financieel plaatje. Daar zijn we van geschrokken. De komende jaren moeten wij als kerkelijke gemeente € 1,5 tot 2,5 miljoen op tafel zien te krijgen voor het onderhoud van onder meer de Oostkerk, de Nieuwe Kerk en de Koorkerk“. De protestantse gemeente sluit verkoop van kerkgebouwen niet uit. „Want het mag niet zo zijn dat al onze middelen gaan zitten in hout en steen. Het gaat om het Woord.“

Geen herbestemming

Kerkbesturen moeten ondanks de zorg over gebouwen positief blijven denken, stelde vicaris generaal van het bisdom Breda, de heer V. Schoenmakers. „Het verhaal van God is een goed verhaal voor onze samenleving. Dat moeten we niet uit het oog verliezen“, aldus de vicaris generaal, die verantwoordelijk is voor de dagelijkse leiding van het bisdom.

Dat er kerken dicht moeten staan voor hem vast. „Er zijn in Nederland

ongeveer 1700 rooms-katholieke kerkgebouwen. Die kosten de kerk € 67,4 miljoen per jaar. Dan gaat het om een bedrag dat 41 procent van de begroting in beslag neemt. Daarnaast zijn er in Nederland nog eens 2.300 protestantse kerken. Kortom: een 4.000 kerken in Nederland. Veel te veel“. Het bisdom streeft ernaar de rooms-katholieke kerken als kerk te behouden. „Voor ons zijn kerken plaatsen waar we fysiek ruimte geven aan God. Rooms-katholieke kerken zijn ook heilig als ze leeg zijn. Daarom vinden wij herbestemming niet wenselijk“.

Rol overheid

De overheid moet veel meer bijdragen aan het behoud van monumentale kerken, vindt de vicaris generaal. „Vaak wordt daar vanaf gezien met als argument de scheiding van kerk en staat. Ik wil wijzen op een rapport van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) uit 2006. Daarin staat dat de overheid neutraal moet zijn, maar dat is geen exclusieve neutraliteit, maar een inclusieve neutraliteit. Religie is een onderdeel van de samenleving en hoort daar dus bij. Als de overheid dat serieus neemt, zal zij kerken helpen.“

Kerken moeten ervoor waken teveel geld uit te geven aan gebouwen, vindt ook Schoenmakers. Hij pleitte donderdag voor heldere normen voor de begrotingen. „In het bisdom geven wij de volgende stelregel mee aan de parochies: 45 procent van de inkomsten moet besteed worden aan pastoraal personeel; 5 procent aan het overige personeel, zoals kosters; 25 procent aan de gebouwen; 15 procent aan de afdrachten aan het bisdom; en 10 procent aan de programmakosten.“

Stichting biedt kansen

Hergebruik en herbestemming ►

kennen ook hun grenzen, waar-
schuwde de vicaris-generaal. „De
exploitatie van al die kerkgebouwen
is niet eenvoudig. Kerkbesturen
moeten zich niet te snel rijk rekenen
als zij voor herbestemming kiezen”.

Dat beaamde een vertegenwoordiger
van de stichting die de Grote
Kerk in Goes beheert. Ondanks
allerlei nieuwe activiteiten in de kerk
„zien we toch dat de exploitatie van
de stichting over enige tijd door de
bodem zakt. Als we een bedrijf
zouden zijn, dan gingen wij failliet.
En dan? Neemt de gemeente Goes
de kerk dan over? En als die het
onderhoud niet kan betalen? In het
zwartste scenario houden we een
ruïne over”.

Een stichting koppelen aan een
monumentale kerk biedt kansen,
benadrukt verschillende deelne-
mers aan de VBMK-bijeenkomst.
„Mensen en bedrijven willen wel
bijdragen geven voor het onderhoud
van een monumentale kerk, maar
niet aan de protestantse gemeente”,
aldus het Reformatorisch Dagblad.

Regiobijeenkomsten afdeling Groningen

In het komende
najaar zal het
bestuur van de
afdeling Gronin-
gen van de VKB
de volgende
regiobijeenkomsten beleggen:

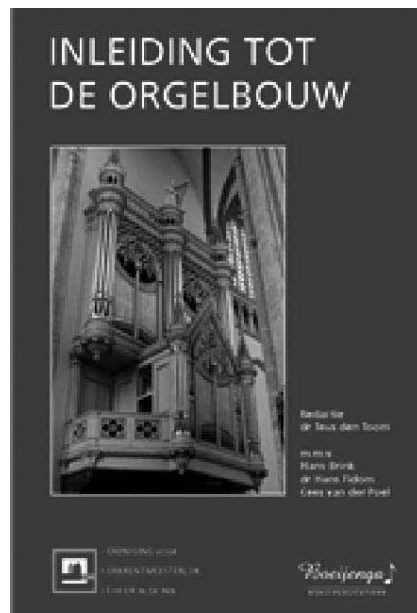
- 27 oktober 2011 te Tjamsweer
- 8 november 2011 te Lutjegast
- 10 november 2011 te Veendam

Noteer de data alvast in uw agenda.
De bijeenkomsten beginnen om
19.45 uur. Begin oktober krijgen alle
colleges van kerkrentmeesters een
uitnodiging.

Over het onderwerp “Het gaat mis
in onze gemeenten — wat kan de
kerkrentmeester daar tegen doen?”
zal de heer T. Trox, gemeentead-
viseur kerkbeheer Steunpunt Noord
van de Protestantse Kerk in Neder-
land, met de kerkrentmeesters in
discussie gaan. Er zal veel gelegen-
heid zijn voor eigen inbreng.

Inleiding tot de orgelbouw

7^e Geheel herziene druk verschenen

Ter gelegenheid van het 10-jarig
bestaan van de Commissie Orgelza-
ken voor de Protestantse Kerk in
Nederland (COZ) werd op 15 april
2011 in de Evangelisch-Lutherse kerk
te Utrecht een bijeenkomst gehou-
den om het werk van de COZ voor
het voetlicht te brengen. Een van de
programmapunten was de presenta-
tie van de 7^e druk van het boek
“Inleiding tot de orgelbouw”.

Het boek is ooit ontstaan in de
boezem van de toenmalige Gerefor-
meerde Organisten Vereniging
(GOV) en was de opvolger van de
GOV uitgave “ABC van de Orgel-
bouw”. We spreken dan over zomer
1979 voor de eerste druk. Niet alleen
bij organisten, maar ook bij conser-
vatoria en muziekscholen was er
belangstelling voor de uitgave.
Arend Jan Gierveld was editor van
de eerste zes drukken.

Na het samengaan in 2009 van de
Gereformeerde Organisten Vereni-
ging en de Koninklijke Nederlandse
Organisten Vereniging kwam onder
meer de vraag aan de orde over de
toekomst van de publicatie, niet
alleen omdat de zesde druk was
uitverkocht, maar ook omdat er
door de nodige ontwikkelingen een
ingrijpende herziening nodig was.
De herziene editie is een gezamen-
lijke uitgave van de Commissie
Orgelzaken voor de Protestantse

Kerk in Nederland (COZ) en Boei-
nga Music Publications. Stichting
Stormbrand heeft met een financiële
bijdrage de uitgave mogelijk
gemaakt. De redactie is van Teus den
Toom, die voor het boek heeft
samengewerkt met Hans Brink, Hans
Fidom en Cees van der Poel. Het boek
is voorzien van veel afbeeldingen in
de vorm van tekeningen en foto's.

Naast de beschrijving van de orgel-
bouw is er ook aandacht voor zaken
als een beknopte geschiedenis van
het orgel in Nederland. Het boek
omvat verder een overzicht van
enigszins vergelijkbare registerna-
men in vier talen en een literatuur-
en orgelwoordenlijst. Het boek kost
€ 20 en kan op de website www.muziekhandel-boeienga.nl worden
besteld.

De orgelbank

De orgelbank van de Vereniging
voor Kerkrentmeesterlijk Beheer
biedt plaatselijke gemeenten de
mogelijkheid hun pijporgel te koop
aan te bieden. Geïnteresseerden
kunnen specifieke informatie over
de aangeboden orgels opvragen.
Momenteel zijn 6 pijporgels inge-
schreven van diverse bouwers en
verschillende omvang.
Voor gedetailleerde informatie over
de orgelbank kunt u contact opne-
men met: Centraal Bureau VKB Tel.
(078) 639 36 63, e-mail:
n.dejong@kerkrentmeester.nl of
raadpleeg het actuele aanbod op
onze website: www.kerkrentmeester.nl

Kerkbalans 2012 van 15 tot 29 januari

Onlangs besloot de Interkerkelijke
Commissie Geldwerving de actie
Kerkbalans 2012 te houden van 15
– 29 januari 2012 met als motto
“Wat is de kerk mij waard?”.
De persconferentie ter introductie
van Kerkbalans zal plaats vinden op
12 januari 2012.

Hand aan de ploeg

Inleiders: H. te Pas en dr. T. Bos, voorzitter workshop: M.G.R. Barendrecht, verslag: mevr. M.W. Volders

Als eerste inleider ging de heer Te Pas vooral in op de arbeidsvoorwaardelijke regelingen, positie en rechtszekerheid van predikanten en kerkelijk werkers.

Aan het rapport dat uiteindelijk "Hand aan de ploeg" zou gaan heten is een vrij lange geschiedenis vooraf gegaan. Eigenlijk al in 2004 bij het begin van de Protestantse Kerk in Nederland gestart met een opdracht voor de Brede Studiecommissie. Oorspronkelijk was het aangekaarte probleem, de teruglopende financiën van de kerk en de gevolgen die dat zou hebben voor de positie van de predikanten en de kleine gemeenten. Met name werd toen gekeken naar het traktementstelsel/omslagstelsel. Later is deze vraagstelling opgeschoven in de richting van hoe het beroep van predikant ook in de toekomst aantrekkelijk kan blijven

Het omslagstelsel

Eerst iets over het omslagstelsel: daar was en is kritiek op. Sommigen verlangen naar het oude model van de klassen met verschillende traktementen. Graag noemt Te Pas de principes van het (nieuwe) omslagstelsel.

De arbeidsvoorwaarden voor predikanten worden voor een deel rechtstreeks door de plaatselijke gemeente betaald en voor een deel uit een Centrale Kas. De regeling heeft tot doel om elke predikant voor elke gemeente even duur te maken. Of je een grote gemeente met wijken hebt of een kleine gemeente, een predikant kost die gemeenten evenveel. Uit de Centrale Kas worden de niet direct aan de plaatselijke situatie gekoppelde kosten zoals jubileumgratificaties betaald. De mobiliteit kan hiermee bevorderd worden en kosten

H. te Pas.

worden op een solidaire wijze verdeeld. Voor de gemeente betekent dit dat zij zich niet druk hoeft te maken over de arbeidsvoorwaardelijke regelingen en de kosten; die zijn immers gelijk. Voor de predikant is het voordeel in wezen hetzelfde: hij of zij weet wat de regelingen zijn en die veranderen niet bij het aannemen van een beroep. De regeling bevordert dus de rechtszekerheid.

Kerkelijk werkers zijn in loondienst. Zij vallen onder de arbeidsvoorwaardenregeling voor medewerkers. Deze regelingen zijn ook degelijk, maar de toepassing daarvan op plaatselijk vlak vraagt aandacht. In de aanstaande synode wordt uitgebreid gerapporteerd over de positie van de kerkelijk werker in onze kerk en de oplossingsrichtingen.

Aantrekkelijkheid van het beroep

Inmiddels is wel duidelijk dat er van een gevreesd tekort aan professionele beroepskrachten in de komende jaren geen sprake zal zijn. Wat wel een thema blijft is de aantrekkelijkheid van het beroep en de kwaliteit van de beroepsuitoefening. Met andere woorden: krijgen we

voldoende goede mensen voor het vele werk?

Hierbij komen twee thema's uit "Hand aan de ploeg" in zicht:

1. Permanente educatie i.p.v. het vijfjaarlijks studieverlof
  2. Loopbaanontwikkeling
- Loopbaanontwikkeling staat op de agenda van de synodevergadering van april 2011. Er komen geen basis- en seniorpredikanten. Het nieuwe systeem van permanente educatie is in 2009 reeds aanvaard en wordt nu verder uitgewerkt. Hoe krijgen en houden we goede en deskundige mensen voor het vele werk in de kerk? Conclusie van de rapporten is dat het werk van predikanten en kerkelijk werkers, gezien de inhoud van het beroep (zelfstandigheid, flexibiliteit in taken en tijden, ontwikkelingsmogelijkheden), voldoet aan de eisen van de tijd en aantrekkelijk en uitdagend moet zijn. Maar ook de innerlijke, de spirituele aspecten spelen een grote rol.

Nadelige aspecten zijn vaak het spiegelbeeld van de positieve. Daar raakt dit thema ook het functioneren van gemeente en kerkenraad. Vrijheid in tijdsbesteding en werkuren is een bepalende factor voor plezier in het werk, maar ik zeg niets te veel als ik beweer dat dit ook een valkuil is, aldus de heer Te Pas. Voor de predikant en kerkelijk werker met bijvoorbeeld een deeltijdaanstelling waarop een fulltime beroep wordt gedaan is het gezien je roeping, vaak moeilijk dat appèl te weigeren. De regelingen kloppen wel, maar hoe wordt het in de dagelijkse praktijk zichtbaar en concreet? Een goed samenspel tussen gemeente, kerkenraad, predikant of kerkelijk werker is dan essentieel.

Afstemming

Al in 2005 aanvaardde de synode het rapport: "...Om de heiligen toe te ►

rusten tot dienstbetoon" met een pleidooi voor de samenwerking op basis van de verschillende competenties (bevoegdheden) die predikanten en kerkelijk werkers bezitten. De gedachte is dat beide beroepsgroepen over specifieke kennis en kunde beschikken. De een over een wetenschappelijk werk- en denkniveau en de ander over een HBO werk- en denkniveau. Dat vertaalt zich in competenties. Aanbevolen werd dat de predikant zich zou moeten concentreren op de kerntaak van Dienst van Woord en Sacrament en dat dit vorm krijgt in de werkvelden: voorganger, herder en leraar.

De kerk diende bewust te kiezen voor afzonderlijke en heldere beroepsprofielen van predikant en kerkelijk werker, die elkaar aanvullen. Inmiddels zijn deze beroepsprofielen met competenties uitgangspunt voor de onderwijsprogramma's van universiteit en hogescholen. In het genoemde rapport "Heiligen" worden de competenties al genoemd. Competenties die leidraad zijn voor de inhoud van permanente educatie en ontwikkeling, maar ook gebruikt kunnen worden voor het gesprek in de gemeente en kerkenraad op welke wijze men ingezet kan worden tot heil van de gemeente en tot heil van God. Wat moet gebeuren is dat er een duidelijk richtinggevend beleid komt dat aangeeft:

- welke competenties er voor de gemeente nodig zijn en dat
- gezocht wordt naar professionals die elkaar aanvullen.

Elkaar aanvullen vanuit de noodzaak van de plaatselijke gemeente!

"Hand aan de ploeg" gaat vooral over samenwerking van gemeenten en van predikanten en kerkelijk werker, niet zozeer over de samenwerking van de ambten in de kerkenraad en gemeente.

Als tweede inleider, stelde de heer dr. F.T. Bos het werk van de predikant centraal.

Wat is in een organisatie nodig om predikanten en kerkelijk werkers tot hun recht te laten komen, dat zij met "vrucht en vreugde" werkzaam zijn? Hij spitste zijn verhaal toe op de rol van de plaatselijke gemeente of een samenwerkingsverband van

Dr. F.T. Bos.

gemeenten. De focus ligt daarbij op de vraag hoe de gemeente zich organiseert met het oog daarop dat de predikant en de kerkelijk werker met een generalistische taak zo goed mogelijk hun werk kunnen doen. Hij spitst zich toe op de predikant.

De predikant is een generalist

De gemeentepredikant is er samen met de kerkenraad verantwoordelijk voor dat de gemeente bepaald wordt bij het heil en bij haar roeping in de wereld. Daarvoor is een brede inzet nodig, in eredienst, pastoraat, toerusting, beleid. Vanwege de samenhang is dat niet in deeltaakjes

op te delen. In dat kader zijn er vraagtekens te zetten bij steeds kleinere deeltijdbanen. Om het werk goed te kunnen doen zal de predikant op al die terreinen werkzaam moeten zijn en een te kleine taakomvang kan dan gaan knellen. Het is vanzelfsprekend dat kerkrentmeesters daarbij kijken naar de financiële polsstok. Maar dat kan volgens de heer Bos niet het laatste woord zijn; er zal allereerst gekeken moeten worden naar wat er gedaan moet worden en hoe. Als de financiën tekort schieten zou samenwerking met andere gemeenten voordeel kunnen bieden? Niets is zo frustrerend, zowel voor de predikant als voor de gemeente, wanneer de predikant niet aan de verwachtingen voldoet, omdat die verwachtingen gewoon niet haalbaar zijn. Dat geldt zowel voor parttimers als voor voltijdspredikanten. Veel predikanten, zegt de heer Bos, hebben de neiging om hun tijd ver te overschrijden, omdat er zoveel werk te doen is. Maar structurele overbelasting komt de kwaliteit van het werk niet te goede.

Beleidsmatig betekent dit dat de kerkenraad met de predikant overlegt over het werk; een jaarlijks voortgangsgesprek is daarvoor een goede vorm. Een kerkenraad die hart heeft voor zijn predikant zal in die bespreking nadrukkelijk ook kijken of de predikant niet wordt

Kalender voor de kerkrentmeesters

Om de kerkrentmeesters zoveel mogelijk behulpzaam te zijn, worden hieronder enkele activiteiten vermeld die in deze maanden de aandacht van de kerkrentmeesters verdienen.

Augustus:

- Betaling aandeel centrale kas.
- Bespreking meerjaren onderhoudsplan.
- Betaling kwartaalnota pensioenfondsen.

September:

- Voorgescreven overleg (ord. 11-6-1) met het college van diakenen en de kerkenraad en andere daarvoor in aanmerking komende organen over de op basis van het beleidsplan op te stellen begroting en de invulling van het collecterooster.
- Betaling aandeel centrale kas.
- Voorbereiding stookseizoen (ketelinstallatie van de centrale verwarming controleren, e.d.).
- Publicatie in kerkblad over stand van zaken actie Kerkbalans 2011.
- Vaststelling van het gemeentelijk beleidsplan.

overbelast en samen met hem de prioriteiten afstemmen op de beschikbare tijd.

De predikant is ook maar een mens

Dat betekent dat hij of zij net als ieder zijn of haar sterke en zwakke kanten heeft. God roept mensen, geen engelen en geen schapen met vijf poten tot zijn dienst. Beleidsmatig betekent dit dat de kerkenraad bij het beroepingswerk niet een irreële wensenlijst op tafel legt, maar vooraf zorgvuldig nagaat welke kwaliteiten voor hun gemeente het belangrijkste zijn. Dus welke gemeente willen we zijn en welke kwaliteiten zoeken we?

Als de predikant eenmaal in de gemeente is, blijft hij of zij mens. Dat kan betekenen dat er ook verschuivingen kunnen komen in de sterke en zwakke kanten. Door bijscholing op een zwakke kant, kan dat een sterke kant worden en andere dingen die eerst moeiteloos gingen, kunnen meer moeite kosten. Dat is gegeven met het mens-zijn. Beleidsmatig betekent dit dat de kerkenraad met de predikant spreekt over bijstelling van prioriteiten, niet alleen in verband met de behoeften van de gemeente, maar ook lettend op de gaven van de predikant.

Alleen is maar alleen

Het is voor een predikant belangrijk om te investeren in intercollegiaal overleg om niet alleen in de kerkenraad maar ook met collega's te spreken over het werk om anderen te helpen en zelf geholpen te worden. Vooral bij parttimers komen dit soort overlegbijeenkomsten (werkgemeenschap) al gauw in de verdrukking. Uiteindelijk is dat slecht voor de predikant en dus ook voor de gemeente. Bovendien, in overleg kunnen ook delen van taken met anderen worden gedeeld. Aan het begin van zijn inleiding noemde de heer Bos de predikant een generalist, die op alle gebieden werkzaam moet zijn. Maar dat betekent niet dat hij of zij op alle gebieden alles moet doen. In een grotere plaats gebeurt dat vaak al. Maar kleinere gemeenten kunnen natuurlijk ook om zich heen kijken om te zien of je samen niet sterker bent.

Beleidsmatig betekent dit dat de

kerkenraad zich met de predikant bezint op de vraag of door samenwerking met anderen bepaalde taken beter kunnen worden uitgevoerd.

Over eigen grenzen heen kijken is voor gemeenten, maar ook voor predikanten niet vanzelfsprekend. Gemeenten hechten aan de eigenheid van de eigen gemeente en predikanten hebben vaak de houding van een huisarts uit voorbije tijden: je voelt je verantwoordelijk en vindt het lastig om taken aan anderen over te laten. Toch is het, zegt de heer Bos, voor de toekomst onontkoombaar om over de grenzen heen te kijken. Daarbij gaat het er niet om dat eigenheid moet worden opgegeven, maar wel daarom dat je bereid bent om de eigen sterke kanten van de gemeente te delen met anderen en zelf ook te leren van de sterke kanten van anderen.

Ook kerkenraadsleden zijn mensen

Met sterke en zwakke kanten. In de praktijk zien we dat de samenwerking tussen predikant en kerkenraad soms niet zo ideaal verloopt als wel gewenst is. Dat kan aan de predikant liggen, dat kan aan de kerkenraad liggen en dat kan aan beiden liggen. Heel vaak komen de ontstane problemen te laat in beeld. Blijft externe hulp zoeken kan escalatie van de problemen helpen te voorkomen. Beleidsmatig betekent dit dat op een open wijze moet worden gesproken over de wederzijdse verwachtingen. En als er dan tegenstellingen blijken, moeten zowel de predikant als de overige kerkenraadsleden beseffen dat allen hun roeping gestalte proberen te geven. Om te voorkomen dat partijen tegenover elkaar komen te staan, met alle kans op escalatie van dien, dient bij tegenstellingen de vraag gesteld te worden of externe begeleiding wenselijk is. En dat is sneller het geval dan nu vaak wordt gedacht. Voor een kerkenraad of moderamen is het vaak moeilijk bij tegenstellingen over de eigen positie heen te kijken en de zaak objectief te beoordelen.

Gedachtewisseling

Na de uitvoering inleidingen bleef er

weinig tijd over voor discussie. Gesproken werd over de volgende onderwerpen:

- We zien een kleiner wordende kerk. Zijn we met zijn allen wel met acties bezig die toekomstbestendig zijn? Gemeenteleden en de kerkenraad vinden de plaatselijke zelfstandigheid erg belangrijk. We merken in de praktijk toch wel enige weerstand tegen samenwerken met buurgemeenten. Wie moet sturen? Van bovenaf ingrijpen is toch eigenlijk onmogelijk in het huidige kerkordemodel. Via het cursuswerk kan wel enige beïnvloeding/sturing plaatsvinden.
- Samenwerking tussen kleine gemeenten met een eigen kerkgebouw. In kleine dorpen is de presentie van de "kerk" als sociale groepering en als gebouw (vaak monumentaal) heel belangrijk. Daarom is bezinning op de vraag: "Waarom willen we als kerkelijke gemeenschap zelfstandig blijven?" noodzakelijk. Welke zaken kunnen/willen we gezamenlijk oppakken. Als dit duidelijk is kan het gesprek met de buurgemeente(n) vruchten afwerpen.

Aan het slot van de workshop bedankte de heer Barendrecht de aanwezigen voor hun luisterend oor en discussie en de heren Te Pas en Bos voor hun instruerende gedachten over afstemming van activiteiten van de predikanten, kerkelijk werkers en kerkenraden in de plaatselijke gemeenten.

Kapel Bronkhorst overgenomen

De Stichting Oude Gelderse Kerken neemt binnenkort een kapel over in het Achterhoekse stadje Bronkhorst, zo meldt het Reformatorisch Dagblad van 5 april 2011. Tegelijkertijd wordt de stichting eigenaar van de kerktorens van Vorden, Hengelo, Hummelo en Hoog-Keppel. De stichting, die acht kerken, voornamelijk in de Achterhoek en in het Rivierenland bezit, is een vrijwilligersorganisatie met als doel het geven van een goede herbestemming aan het religieus erfgoed.

Zorg voor mensen

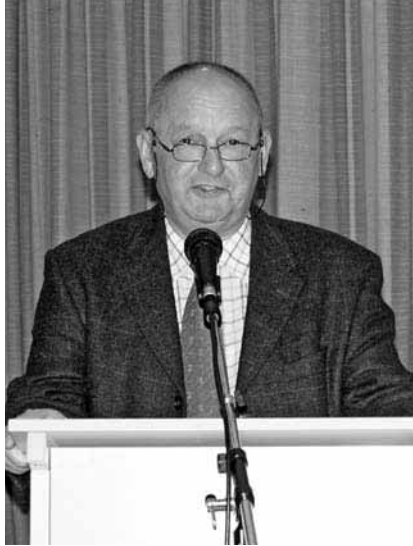
R.M. Belder

De algemene ledenvergadering van de afdeling Zeeland van de VKB, die door zo'n 60 kerkrentmeesters werd bezocht, werd op 7 april 2011 in 's-Gravenpolder gehouden. De voorzitter van het afdelingsbestuur, de heer L.M. Moerland, gaf na Bijbellezing en gebed, een terugblik op het afgelopen jaar waarin de afdeling veel contacten met haar leden heeft gehad. In het bijzonder wees hij op de druk bezochte voorlichtingsbijeenkomst over LRP van september 2010 die door bijna 300 personen werd bezocht. Dit initiatief is vervolgens door andere afdelingen overgenomen.

Huishoudelijke zaken

Voorts wees hij op het VKB-congres van 9 april 2011 in "De Reehorst" te Ede en deed een beroep op de kerkrentmeesters om toch vooral gebruik te maken van e-mailadressen die ten name staan van de kerkelijke gemeente. Ingeval van vertrek uit het college blijft het e-mailadres in stand en blijft de continuïteit in de communicatie met de leden verzekerd. Tenslotte wees hij nog op een kerkorde wijziging waarin o.m. wordt voorgesteld het moderamen van de kerkenraad te laten bestaan uit de preses, scribea en assessor. Dat kan betekenen dat de ouderling-kerkrentmeester en de diaken worden uitgesloten.

Hierna wordt een aantal huishoudelijke zaken vastgesteld, waaronder de notulen van de algemene ledenvergadering van 9 maart 2010, het jaarverslag en de jaarrekening over 2010 en de begroting voor 2011. Tijdens de rondvraag wordt gevraagd welke gemeenten gebruik maken van de diensten van KKA (Kantoor Kerkelijke Administraties), omdat de betreffende gemeente niet meer in staat is een eigen administrateur aan te stellen.

De heer Moerland geeft een korte uiteenzetting over het werk van de afdeling Zeeland.

Geadviseerd wordt met het KKA contact op te nemen.

Aanstelling van betaalde krachten

Na de pauze krijgt de heer M.G.R. Barendrecht, lid van het dagelijks en hoofdbestuur van de VKB, het woord. Hij houdt een inleiding over de zorg voor allerlei regelgeving op het gebied van rechtspositie en veiligheid van betaalde krachten en vrijwilligers. De heer Barendrecht wijst erop dat er de laatste jaren in het kader van het samengaan van hervormde gemeenten en gereformeerde kerken, behalve dat er kerken worden gesloten, ook kosters hun betaalde baan verliezen omdat in het vervolg met één koster kan worden volstaan. Ook komt het regelmatig voor dat gemeenten als gevolg van financiële problemen de betaalde koster ontslag moeten verlenen en in het vervolg gebruik gaan maken van de diensten van vrijwilligers. Belangrijk is dat bij aanstelling van de koster de zaken goed worden geregeld. Wanneer dat niet het geval is, dan kan de gemeente met allerlei juridische kwesties worden geconfronteerd met als gevolg dat zij extra geld

moet betalen doordat de z.g. kantonrechttersformule van toepassing is.

Verder moet de kerkelijke gemeente er voor zorgen dat de betreffende functionaris bij het Pensioenfonds PGGM (Zorg en Welzijn) wordt aangemeld en dat men is aangemeld bij een ziektekostenverzekeraar. Voorts is er nog het veiligheidsaspect, namelijk de zorg dat de werknemer onder goede arbeidsomstandigheden kan werken. Er moet veilig gewerkt worden en er moeten duidelijke instructies zijn om goed te kunnen werken. Daarbij behoort ook de inventarisatie van de risico's en de evaluatie daarvan, de z.g. RI&E.

Vrijwilligers

De heer Barendrecht wijst erop dat veel zaken die op betaalde functionarissen van toepassing zijn, ook gelden voor vrijwilligers. Belangrijk is daarbij dat er een vrijwilligersovereenkomst wordt afgesloten waarin de te verrichten werkzaamheden geregeld worden, de tijden waarop dat gebeurt, welke voorzieningen in de sfeer van verzekeringen er getroffen zijn.

De Kerk draait in belangrijke mate op de medewerking van vrijwilligers. Ook voor hen hebben kerkrentmeesters de zorg dat er goede verzekeringen zijn. De VKB heeft via Marsh/Mercer sinds vele jaren collectieve polissen voor o.a.:

- de wettelijke aansprakelijkheidsverzekering;
- de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering;
- de rechtsbijstandverzekering;
- de persoonlijke ongevalverzekering; en
- de ongevalverzekering voor vrijwilligers.

Ook de Rijksoverheid stimuleert het vrijwilligerswerk. Toen zo'n 20 jaar

Een indruk van de vergadering.

geleden de nieuwe belastingwetgeving werd ingevoerd, waarbij diverse aftrekposten en onbelaste vergoedingen werden afgeschaft, heeft de overheid daarop een uitzondering gemaakt voor een vergoeding van te maken kosten in het kader van het vrijwilligerswerk. Inmiddels is de situatie zo dat er op jaarbasis een onbelaste vergoeding van € 1.500 mag worden verstrekt. Voorwaarde is o.m. dat er gedurende 10 maanden per jaar regelmatig werkzaamheden worden verricht. Er is geen sprake van een marktconforme beloning als men de vrijwilliger van 23 jaar of ouder maximaal € 4,80 (tarief per 1.1.2011) per uur betaalt. Per maand geldt een maximum bedrag van € 150 en per jaar een maximumbedrag van € 1.500. Dat geldt ook voor de sociale premies. Want soms is er sprake van een verkapt dienstverband, waarbij men alles gaat vastleggen, zoals werktijden, taken e.d. In dat soort gevallen kan de UWV een dienstverband aannemelijk achten. Om de zaken met de vrijwilligers goed te regelen, is het aan te bevelen gebruik te maken van het model Vrijwilligersovereenkomst dat van de website van de VKB is te downloaden, aldus de heer Barendrecht.

Predikant geen werknemer

Vervolgens bespreekt de heer Barendrecht de rechtspositie van predikanten en kerkelijke werkers ofwel pastorale werkers. De predikant die weliswaar verbonden is aan de gemeente die hij dient, is geen werknemer. Zijn rechtspositie is een combinatie van de faciliteiten die de uitoefening van een vrij beroep

(notaris, advocaat e.d.) met zich brengt en de voordelen (o.m. een vast traktement) die iemand heeft die in loondienst werkzaam is. De gedachte hier achter is dat de Kerk van mening is dat het van belang is dat de predikant onafhankelijk van de gemeente staat bij o.m. de Woordverkondiging. Daarom heeft de Kerk eigen regelingen getroffen (een generale regeling predikanten en pensioenen) die door de Bureaus traktementen en pensioenen van de Protestantse Kerk worden uitgevoerd. Daarnaast is het zo dat het z.g. basistraktement door de gemeente wordt betaald waaraan de predikant verbonden is, terwijl hij overige toeslagen zoals de periodieke verhogingen van de Kerk krijgt betaald, die dit via een omslagstelsel bij de gemeenten oplegt.

De kerkelijk werker, ook wel de HBO-er genoemd, is wel in loondienst en wordt door de kerkenraad aangesteld. Hij mag bepaalde taken van de predikant uitoefenen, behalve de bediening van de sacramenten. Wel wordt geprobeerd het profiel van de kerkelijk werker wat duidelijker in beeld te krijgen. Op dit moment wordt overwogen de HBO-theoloog als ouderling met een bijzondere taak in de kerkenraad zitting te laten nemen.

Verder wijst de heer Barendrecht op een aantal wijzigingen die worden ingevoerd en bekend staan onder de begrippen "Werk in de wijngaard" en "Hand aan de ploeg", voorstellen die een paar jaar geleden door de Commissie Veerman zijn ingediend.

In plaats van het bekende studieverlof aan predikanten, volgt er een verplichte scholing voor predikanten en kerkelijk werkers. Het plan is om de wijzigingsvoorstellen tijdens een aantal informatieavonden in het land met kerkrentmeesters te bespreken. De eerste bijeenkomst is in Oudendbosch voor de afdeling Noord-Brabant-West op 13 april 2011.

Veiligheid kerkgebouwen

Tenslotte brengt de heer Barendrecht de brandveiligheid van kerkgebouwen ter sprake. Ook hier is de regelgeving gewijzigd o.m. doordat er geen Gebruiksvergunning meer vereist is voor het kerkgebouw, maar er is wel een meldplicht door de colleges van kerkrentmeesters bij de gemeente of de brandweer. De verantwoordelijkheid over wat wel of niet toelaatbaar is, ligt primair bij de kerkelijke gemeente ofwel het college van kerkrentmeesters. Daarom moet binnen het college van kerkrentmeesters de problematiek rondom brandveiligheid een regelmatig terugkerend onderwerp van gesprek zijn. Resultaten van inspecties en de stand van zaken met betrekking tot verbeterpunten moeten aan de orde komen. Om de kerkrentmeesters daarmee behulpzaam te zijn heeft de VKB in samenwerking met het hoofd van de Preventieafdeling Rotterdam-Rijnmond een checklist gemaakt die kan worden ingezet voor de eigen inspecties. Begin februari 2011 is de checklist met een toelichtingsfolder aan alle colleges van kerkrentmeesters toegezonden. Van colleges van kerkrentmeesters wordt in ieder geval verwacht dat zij: ▶

- met behulp van deze checklist het kerkgebouw inventariseren;
- aantekenen waar er knelpunten liggen die opgelost moeten worden en waarvoor zij - zoals in de folder is omschreven - een passende oplossing voorstellen; en
- deze passende oplossing tenslotte bespreken met de brandweer.

Het dossier veiligheid in het kerkgebouw is veelzijdig. Het heeft bouwtechnische aspecten, installatieaspecten, het gaat over blusmiddelen, vluchtwegen, BHV, plattegronden, brandweer, enz. De heer Barendrecht adviseert tenslotte de colleges van kerkrentmeesters te werk te gaan zoals hiervoor uiteen is gezet, want daarmee kunnen veel problemen voorkomen worden.

Na een zeer geanimeerde discussie, waarbij tal van uiteenlopende vragen op het terrein dat de heer Barendrecht besprak, aan de orde kwamen, bedankt de heer Moerland de heer Barendrecht voor zijn boeiende inleiding. Vervolgens geeft de voorzitter de heer R. Scheffers van de Stichting Kerkelijk Geldbeheer (SKG) de gelegenheid enkele mededelingen te doen over het werk van SKG, waarna hij de bijeenkomst afsluit met dankgebed.

Vaticaan uit de rode cijfers

Het Vaticaan heeft in 2010 voor het eerst in jaren weer winst geboekt. Tegenover € 245 miljoen aan inkomsten stonden € 235 miljoen aan uitgaven, een winst van € 10 miljoen.

De drie eerdere jaren was het Vaticaan steeds in de rode cijfers beland. Dat had onder meer te maken met de wereldwijde financiële crisis. Het herstel van de financiële markten en het toegenomen aantal bezoekers aan het Vaticaan, heeft bijgedragen aan de winstcijfers, aldus het Friesch Dagblad van 4 juli 2011.

Brochure over kerkhoven Drempt en Hoog-Keppel

Begin dit jaar verscheen een voortreffelijk uitgevoerde brochure van het college van kerkrentmeesters van de protestantse gemeente Drempt en Oldenkeppel. De beheerder van de begraafplaats Hoog-Keppel, de heer V.T. Koele, vermeldt dat de aanleiding om deze folder uit te geven was: onbekendheid met reglementen, tarieven, gebruiken, enz. Die onbekendheid komt hij veel tegen in gesprekken met mensen die willen reserveren, met uitvaartverzorgers en met families die te maken hebben met overlijden. De brochure is in februari 2011 huis-aan-huis verspreid over circa 1.250 adressen binnen de grenzen van de protestantse gemeente, dus zowel bij kerkleden als niet-kerkleden.

In de folder wordt gewezen op de grote betekenis sinds eeuwen van de kerk en het kerkhof van Drempt en Hoog-Keppel voor de inwoners van Drempt, Hoog- en Laag-Keppel en Eldrik. "Hoeveel van de huidige bewoners hebben niet met enige regelmaat de kerkdiensten bezocht of hebben niet rondom de kerk familieleden, vrienden, kennis begraven liggen. Het zijn markante plekken met een lange en rijke geschiedenis. Het zijn plekken die het beeld van de twee dorpen bepalen, plekken waar de geschiedenis verankerd ligt. En dat niet alleen zichtbaar, maar ook voelbaar. Dagelijks komen mensen het kerkhof bezoeken om het graf van een geliefde te onderhouden, of om zo maar eens even rond te lopen.

Bezoekers van buiten af ervaren deze plekken als heel bijzonder. Dat is niet iets vanzelfsprekend. Velen hebben zich met de instandhouding van de beide kerkhoven bezig gehouden. Ook blijkt zo nu en dan dat de toegankelijkheid en wat er wel of niet bij begravenissen of bijzetting kan, niet bij iedereen in onze dorpen bekend is. In deze brochure wil het college van kerkrentmeesters duidelijkheid verstrekken over de begraafplaatsen en de mogelijkheden van pastorale zorg".

De brochure begint met de ontstaansgeschiedenis van de begraafcultuur en van de kerkhoven in Drempt en Keppel. Er wordt aandacht besteed aan wet- en regelgeving en het reglement op het beheer van de kerkelijke begraafplaats dat per 1 januari 2010 herzien is. Er wordt informatie verstrekt over het beheer en onderhoud, terwijl voorts de tarieven zijn opgenomen. In een afzonderlijke paragraaf wordt op de pastorale zorg gewezen die vanuit de protestantse gemeente Drempt en Hoog-Keppel kan worden verleend. Tenslotte meldt de brochure dat er een grote groep vrijwilligers is die bereid is voor het onderhoud van de begraafplaatsen een bijdrage te leveren. Zo nu en dan gebeurt het echter dat men om gezondheidsredenen hiermee moet stoppen. "Daarom is het fijn als nieuwe mensen zich weer melden om deel te nemen aan dit werk. Kortom: vrijwilligers gevraagd." aldus de brochure.

LedenRegistratie Protestantse Kerk (LRP)

Het laatste onderdeel van het VKB-Congres van 9 april 2011 is een plenaire workshop over het project LedenRegistratie Protestantse Kerk (LRP). De voorzitter van de VKB geeft hiervoor het woord aan de algemeen directeur van de Dienstenorganisatie, de heer H. Feenstra. Deze vertoont een film, waarin mensen die vanuit de praktijk met LRP werken, hun reacties op het systeem geven.

Reacties van gebruikers

De reacties die uit deze film naar voren komen, zijn o.m.:

- Minder uitvoerend werk op kerkelijk bureau.
- Groot voordeel dat het werk vanuit andere plaats kan worden gedaan. Voorbeeld van een student die vanuit zijn kamer in Groningen voor een kleine protestantse gemeente deze handelingen in LRP verricht.
- Bij bijdragenadministratie die voorheen met Baruch werd uitgevoerd, gebeurt de inning via LRP.
- Voor predikanten en bezoekerderlingen is het ideaal dat men aantekeningen van deze bezoeken kan maken om vervolgens doeltreffend te kunnen selecteren.
- Baruch was goed, maar geleidelijk aan ontstaat er meer enthousiasme voor LRP.
- LRP is een erg gebruiksvriendelijk systeem.
- Zijn er problemen waar men niet uitkomt, dan kan men mailen naar de heldesk. Komt men er nog niet uit, dan kan een beroep worden gedaan op het LRP-netwerk.
- Eerst de kerkelijke bijdrage (Kerksbalans) door middel van LRP laten lopen. Verloopt dit goed, dan ook andere financiële acties met LRP uitvoeren.
- Gemeenteadviseurs LRP zijn op afroep beschikbaar voor het

oplossen van vragen.

- LRP geeft overzicht, inzicht en is gebruiksvriendelijk.

Doel LRP

LRP is er voor de gemeente en daarom zijn er drie doelen gesteld:

- **Zorg.** Zowel pastoraal als diaconaal heeft men altijd een correct en actueel overzicht van de gegevens van de gemeente, waardoor kerkenraadsleden adequaat kunnen inspelen op levensgebeurtenissen van gemeenteleden.
- **Betrokkenheid.** Door onder andere het volgen van gemeenteleden bij verhuizing geeft de lokale gemeente kansen voor het dorp of de stadswijk waar een lid naartoe verhuist. Zo houdt men zicht op jongeren die gaan studeren.
- **Financiële zekerheid.** Die wordt bereikt door de vergrote kansen voor gerichte fondswerving onder gemeenteleden, zoals bij de actie Kerksbalans. LRP heeft uitgebreide mogelijkheden ter verbetering van de bijdragenadministratie.

Demonstratie

Hierna geeft de heer R. van der Ham een demonstratie van het systeem zoals dat bij de protestantse gemeente van Amersfoort in gebruik is. Hij wijst op de rol van de lokaal beheerder die in de praktijk meestal door een kerkrentmeester wordt vervuld. Vervolgens toont hij hoe men moet inloggen met een wachtwoord en de sleutel en laat het overzicht zien van de toezeggingen Kerksbalans, de betalingen die gedaan zijn, het bedrag dat wel is toegezegd maar waarvan nog geen betalingen zijn ontvangen en een bedrag dat ontvangen is, maar waarvoor geen toezeggingen zijn gedaan.

Verder geeft de heer Van der Ham

De heer Feenstra in gesprek tijdens de beurs van de VKB.

een totaaloverzicht van de fondsen per wijk. Tenslotte wijst hij op de rol van de lokaal beheerder die van grote betekenis is. Hij autoriseert en helpt andere LRP-gebruikers in de gemeente en hij is eindverantwoordelijk voor het beheer en gebruik van het ledenregistratiesysteem in de gemeente. De lokaal beheerder is het eerste aanspreekpunt in uw gemeente, aldus de heer Van der Ham.

Dienstverlening in nieuw jasje

Tenslotte deelt de heer Feenstra mee dat van de circa 1.800 gemeenten die deel uitmaken van de Protestantse Kerk in Nederland er per vandaag 424 op LRP zijn overgegaan. Inmiddels zijn er 7874 sleutels in gebruik genomen en zijn er 662 conversies verricht.

Van de 1.800 gemeenten zijn er inmiddels 1.139 gemeenten die zich aangemeld hebben voor een cursus. Er zijn er nog zo'n 650 die dat nog niet hebben gedaan. Van belang is het dit vóór 1 juli 2011 te doen, want dan wordt de cursus gratis gegeven. Na 1 juli 2011 worden de kosten aan de gemeenten doorberekend, aldus de heer Feenstra. ▶

Vervolgens gaat de heer Feenstra nog in op de dienstverlening die in het kader van de landelijke ledenregistratie in een nieuw jasje gestoken is. De dienstverlening is meer gericht op het efficiënt omgaan met moderne mogelijkheden en beperking van de kosten, zowel lokaal als landelijk. LRP biedt daartoe nu de kansen. U kunt dus gewoon gebruik blijven maken van de dienstverlening, maar u bent ook in de gelegenheid meer zelf te doen of in overleg met de Dienstenorganisatie, aldus de heer Feenstra.

De voorzitter van de VKB, mr. P.A. de Lange, bedankt de heer Feenstra voor deze heldere presentatie. Hij is blij dat de Dienstenorganisatie van onze Kerk en de VKB deze gelegenheid hebben gebruikt om voor de ruim 300 aanwezige kerkrentmeesters tijdens dit VKB-congres deze demonstratie van het LRP-systeem mogelijk te maken. Ook dit is een vorm van samenwerken, waarbij hij de wens uitsprekt dat die in de komende tijd zal toenemen, want Samen kerk is Samen sterk, zo besloot de heer De Lange dit laatste onderdeel van het VKB-congres van 9 april 2011.

Ecotax terugvragen

Colleges van kerkrentmeesters kunnen sinds enkele jaren de voor hun gemeente betaalde Ecotax bij de Belastingdienst terugvragen. Eén van de voorwaarden om voor de terugaafregeling in aanmerking te komen is dat de kerkelijke gemeente de onroerende zaak (b.v. het kerkgebouw) waarvoor de Ecotax geheven is, voor meer dan 70 pct. in gebruik heeft en dat zij zelf de aansluiting op het energienet heeft. Voor zover zij dit nog niet deden, kunnen colleges van kerkrentmeesters het formulier Teruggaaf energiebelasting invullen en opsturen.

Het formulier is ook te downloaden van de website van de Belastingdienst: www.belastingdienst.nl/zakelijk/milieugrondslag/download/index.htm

Men kan het formulier binnen 13 weken na afloop van de verbruiksperiode waarop de eindafrekening betrekking heeft, indienen bij de

Belastingdienst Noord (kantoor Emmen, team Energie), Postbus 30056, 7800 RC Emmen, tel. 0591-680345.

Ledenvergadering en bedrijvendag LOB

Op donderdag 14 april 2011 werd in het Nieuwegein Business Center de algemene ledenvergadering gehouden van de Landelijke Organisatie van Begraafplaatsen (LOB). Deze ledenvergadering ging vooraf aan de tweede editie van de LOB Bedrijvendag. Dit is een voor Nederland unieke vakbeurs op het gebied van begraven en begraafplaatsen waar zowel LOB-leden als niet-LOB leden welkom waren om kennis te nemen van het brede aanbod van producten en diensten, om hun vakkennis te vergroten en om op de hoogte te blijven van de laatste trends en ontwikkelingen. Meer dan 40 stands op allerlei gebied waren hier te zien. Tevens werden er op de bedrijvendag een aantal workshops gegeven, uiteenlopend van "uitbesteding van operationele begraafplaatstaken" tot "ritueel en kunst".

Tijdens de algemene ledenvergadering werden de jaarrekening 2010 en het jaarverslag 2010 goedgekeurd. Voorts werd medegedeeld dat de LOB de verschillende beheersreglementen van zowel de VNG, de Katholieke Kerk en de Protestantse Kerk analyseert, met het doel zo mogelijk te komen tot een uniform standaardreglement. Ook werd meegedeeld dat op verzoek van de leden er een "intervisie groep" wordt samengesteld om de 25 à 30 grootste begraafplaatsen met elkaar in contact te brengen met het doel kennis en kunde op het gebied van grote begraafplaatsen met elkaar uit te wisselen.

Hoogtepunt van de ledenvergadering was de presentatie van een Handboek Kwaliteit waar door consulent Jo Beltman met hulp van een begeleidingsgroepje twee jaar aan is gewerkt. Dit boek, getiteld "Begraven en Begraafplaatsen" met een oplage van 1500 stuks, kan beschouwd worden als een naslagwerk waarin alle praktische onderdelen van het beheer van begraaf-

plaatsen aan bod komen. De scope is dus iets anders dan het in 2010 door de VKB gepubliceerde boek "Vademecum Kerkelijke Begraafplaatsen".

In de rondvraag tijdens de ledenvergadering kwamen de financiële verschillen tussen begraven en cremieren weer aan de orde. De LOB heeft moeite met de presentatie van de grafkosten door een aantal verzekerings-maatschappijen. De berichtgeving hierover is tendentieus. De LOB heeft inmiddels een voorlichtingsfolder uitgegeven waarin informatie verstrekt wordt over de kosten van begraven.

Verruiming dienstverlening SBKG Gelderland

Het bestuur van de Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen (SBKG) Gelderland meldt in het jaarverslag 2010 dat in het verslagjaar onderhoudsplannen zijn gemaakt waarmee de kerkrentmeesters naar hun kerkelijke gemeente kunnen aangeven wat de te verwachten kosten zijn voor de instandhouding van de kerkelijke gebouwen in de komende jaren. Regelmatig komen er aanvragen binnen om een bezoek aan het college van kerkrentmeesters te brengen. Hierbij worden dan de gebouwen met hun inventaris bekeken, worden de bevindingen doorgesproken en wordt vrijblijvend advies gegeven.

De gemeenten die tot de Protestantse Kerk in Nederland behoren, moeten volgens de kerkorde over een beleidsplan beschikken. Een onderdeel daarvan is een onderhoudsplan voor de gebouwen, waarbij het Bouwbureau van de SBKG dat in Vaassen is gevestigd, goede diensten kan bewijzen. Het Bouwbureau beschikt over een computermodel waarmee kerkbesturen op een vrij eenvoudige manier hun gebouwenonderhoud kunnen bewaken. Het is een nuttig instrument voor planmatig onderhoud voor met name de niet-monumentale kerkgebouwen.

Voor meer informatie over het werk van de SBKG Gelderland wordt verwezen naar de website www.sbkg.nl

Folders en actiemateriaal voor Kerkbalans 2012

Binnenkort krijgen alle colleges van kerkrentmeesters de nieuwe folder toegezonden die beschikbaar is voor de actie Kerkbalans 2012, te houden van 15 januari t/m 29 januari 2012, onder het motto "Wat is de kerk mij waard".

Bestel- en kopijformulieren

Alle colleges van kerkrentmeesters ontvangen binnenkort de bestel- en kopijlijsten in verband met hun bestelling van foldermateriaal voor de komende actie Kerkbalans bij de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer (postbus 176, 3300 AD Dordrecht, tel. 078 – 63 93 666). Om er zeker van te zijn dat men tijdig over het materiaal beschikt, is het nodig dat de bestelling uiterlijk **21 oktober 2011** bij de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer binnen is.

Voor kerkrentmeesters die de folder online samenstellen en die er geen bezwaar tegen hebben dat het materiaal wat later (dat wil zeggen eind december/begin januari) wordt afgeleverd is er de mogelijkheid om tot uiterlijk 21 november te bestellen (zodat bijvoorbeeld de definitieve begroting in de folder kan worden opgenomen). Online bestellen is gemakkelijk, en levert een aanmerkelijke korting op. Vorig jaar heeft al één-derde van alle gemeenten de folder online samen-gesteld!

Overig voorlichtingsmateriaal

Naast het foldermateriaal is er ander actiemateriaal beschikbaar:

- posters en raambiljetten;
- looplijsten voor de Kerkbalanslopers;
- niet-thuis kaarten voor de Kerkbalanslopers;
- stickers;
- legitimatiebewijzen;
- richtlijnen voor de Kerkbalanslopers;
- teken-kleurplaten;
- draagtasjes (in plastic of katoen) met de opdruk "Kerkbalans";
- pennen en ballonnen met de opdruk "Kerkbalans";
- spandoeken;
- banieren;
- vlaggen

Belangrijk

Sinds enkele jaren bestaat de mogelijkheid om de Kerkbalansmaterialen via internet te bestellen op www.kerkrentmeester.nl. Ook kunt u, als u eigen teksten op folders en/of enveloppen wenst, deze op de website zelf aanpassen. Bent u niet zo vertrouwd met internet? Er is een

training (gratis te volgen via de VKB Academy) die u eenvoudig door de diverse stappen in het bestelproces heen loodst

Overige van belang zijnde gegevens, zoals modelbrieven, een print van de nieuwe folder, e.d. kunt u downloaden van de website www.kerkbalans.nl.

In november 2010 bracht het Nationaal Restauratiefonds (NRF) het rapport "Investeren in Monumenten 2010" uit. Na de eerste rapportage in 2007 concludeert NRF dat de Nederlandse monumentenzorg volop in beweging is en dat er positieve ontwikkelingen hebben plaatsgevonden. Een belangrijk deel van de aanbevelingen die in 2007 zijn gedaan, heeft inmiddels een vervolg gekregen of heeft zijn weg gevonden in de modernisering van het monumentenbeleid.

Wegwerken achterstand

De belangrijkste doelstelling uit het Strategisch Plan voor de Monumentenzorg is dat de restauratieachterstand in 2010 is weggewerkt en dat vervolgens de werkvoorraad aan restauraties beheersbaar wordt gehouden. Op basis van eerder gedane onderzoeken van PRC Bouwcentrum en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) mag volgens het NRF verwacht worden dat het einde van de restauratieachterstand bereikt is. Maar zekerheid hierover is er niet, omdat de meest recente monitor inzake de staat van het gebouwd erfgoed onvoldoende representatief lijkt voor het gehele Nederlandse rijksmonumentenbestand.

Dankzij beschikbaarheid van financiële middelen is er ruimte ontstaan om de financiering van de monumentenzorg volgens een tweesporenbeleid op te zetten. Dat omvat een structureel budget voor de financiering van reguliere instandhoudingswerkzaamheden en een structureel budget voor het financieren van restauraties. Een structureel budget voor de instandhouding van monumenten was reeds aanwezig, maar wordt nu ook financieel versterkt. Met het project Modernisering Monumentenzorg is een budget van € 16 miljoen per jaar vrijgemaakt voor het opzetten van structurele restauratiefinanciering. Daarnaast

komt als compensatie voor het vervallen van de vrijstelling overdrachtsbelasting jaarlijks € 23 miljoen voor monumenten beschikbaar.

NRF beveelt de rijksoverheid o.m. aan er voor te zorgen dat de 'Monitor inzake het gebouwd erfgoed' representatief is voor het gehele Nederlandse rijksmonumentenbestand. Om dat te realiseren moet ook de bouwkundige staat van panden onderzocht worden waarvoor geen abonnement is afgesloten bij de Monumentenwacht. Verder vindt NRF dat meer zicht moet worden verkregen op monumenteneigenaren die op korte termijn hun pand willen restaureren, zodat de financieringsstromen op deze behoefte worden afgestemd.

Planmatige instandhouding

Om eigenaren van rijksmonumenten te ondersteunen bij de instandhouding van hun monument heeft de rijksoverheid een solide stelsel opgebouwd. De BRIM-subsidierege-

ling (Besluit Rijkssubsidiëring Instandhouding Monumenten) heeft een redelijk turbulente start gekend, maar zal als gevolg van aangekondigde wijzigingen op een aantal punten aanzienlijk worden verbeterd ten opzichte van 2006. De BRIM-subsidieregeling kan in de komende jaren nog verder verfijnd worden om te bereiken dat het beschikbare budget nog doelmatiger wordt ingezet en dat alle monumenteneigenaren in voldoende mate worden ondersteund.

Mede door het project Modernisering Monumentenzorg is er veel aandacht voor het herbestemmen van monumenten. Herbestemmen is geen doel op zich, maar kan er toe leiden dat het monument voldoende inkomsten genereert om in de instandhoudingskosten ervan te kunnen voorzien. Daarom kan het lonend zijn om de herbestemming van monumenten, waarbij de aanwezige cultuurhistorische waarden worden gerespecteerd, financieel te stimuleren.

De NRF stelt vast dat er meer aandacht komt voor gebiedsgerichte monumentenzorg en de integratie van het monumentenbeleid in de ruimtelijke ordening. Maar dat mag volgens het NRF niet ten koste gaan van de zorg voor de monumentale objecten. Een kwalitatief goed monumentenbestand is een noodzakelijke basis om een gebiedsgericht monumentenbeleid te kunnen voeren. Verder vindt NRF dat de bedragen voor de maximum subsidieabele kosten en de subsidiepercentages zodanig aangepast moeten worden dat zij beter aansluiten bij de financiële behoeften van eigenaren van rijksmonumenten.

Het NRF is van mening, dat de overheid moet overwegen om bij monumentale objecten, naast de reguliere subsidies, ook laagrentende leningen te verstrekken om ingrepen te financieren die multifunctioneel gebruik mogelijk maken. Het NRF verwijst in dit verband naar de Kerken Nevenfunctieregeling die in 2008 is ingevoerd. Met deze regeling wordt het multifunctioneel gebruik van kerken gestimuleerd, waardoor kerkbeheerders meer inkomsten kunnen genereren om de onderhoudskosten te dekken.

Cultuurhistorie als inspiratiebron

Sinds het verschijnen van de nota Belvedere in 1999 bestaat het gedachtegoed dat cultuurhistorie meer richtinggevend kan zijn om de inrichting van de ruimte verder vorm te geven. Door het project Modernisering Monumentenzorg wordt een aantal nieuwe beleidsinstrumenten geïntroduceerd om de doorwerking in de praktijk te bespoedigen. Maar om het vereiste kwaliteitsniveau in de praktijk te realiseren is meer nodig. Soms vormen de beperkte personele capaciteit en de kennis op het gebied van cultuurhistorie belemmerende factoren.

Het NRF is van mening dat het rijk, de provincies en de gemeenten een plan van aanpak moeten ontwikkelen, waardoor alle gemeenten in staat worden gesteld om proactief in te zetten op cultuurhistorie als inspiratiebron voor de inrichting van de ruimte. Dat betekent investeren in kennis en capaciteit bij gemeenten. Zolang de bescherming van

Meer donateurs voor SBKG Zuid-Holland

In het jaarverslag van 2010 maakt het bestuur van de Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen (SBKG) Zuid-Holland melding van de groei van het aantal donateurs. Eind 2010 bedroeg dit aantal ruim 200. Het bestuur ziet dit als een bevestiging van het feit dat het werk dat de SBKG ten behoeve van de colleges van kerkrentmeesters verricht, een duidelijke meerwaarde heeft.

De dienstverlening in 2010 betrof met name informatieverstrekking over subsidieregelingen. De SBKG vervult daarin uitsluitend een informatieve rol. Zij verwijst kerkelijke gemeenten voor daadwerkelijke uitwerking van subsidieaanvragen door naar daartoe meer geëigende bureaus. Dat betekent overigens niet dat de SBKG Zuid-Holland alleen als intermediair functioneert. Om op het beslismoment de juiste keuze te kunnen maken en een passend advies te verstrekken, worden veel kerkelijke gemeenten bezocht.

Verder maakt het bestuur melding van het Platform Religieus Erfgoed Zuid-Holland dat op initiatief van het Bisdom Rotterdam en de SBKG Zuid-Holland tot stand is gekomen. In 2010 kwamen de leden van het Platform viermaal bijeen. Aangezien er gewerkt moet worden met een beperkt budget, blijft het zoeken naar mogelijkheden die qua financiën daarin passend zijn.

Voor meer informatie over het werk van de SBKG Zuid-Holland, tarieven e.d. wordt verwezen naar de website: www.sbkgh.nl.

cultuurhistorie door middel van het ruimtelijke ordeningsinstrumentarium door gemeenten geen dagelijkse praktijk is, blijft het bestaande instrumentarium zoals de beschermde Stads- en Dorpsgezichten waardevol.

Verder vindt het NRF dat het ministerie van OC&W cultuurhistorie als inspirator voor ruimtelijke ontwikkelingen blijvend bij andere departementen onder de aandacht moet brengen.

Instandhouding provinciale en gemeentelijke monumenten

Tenslotte vindt het NRF dat de instandhouding van gemeentelijke en provinciale monumenten van wezenlijk belang is voor het behoud van de cultuurhistorie in ons land. Inzicht in de restauratiebehoefte geeft inzicht in o.m. de effectiviteit van dit aspect van onze monumentenzorg. Het NRF wil overheden behulpzaam zijn bij het opzetten van financiële regelingen.

Tenslotte vraagt het NRF de overheden bij te dragen aan de voeding van de Cultuurfondsen voor Monumenten, want de provinciaal georganiseerde fondsen zijn nog onvoldoende groot om aan de vraag te kunnen voldoen, aldus het Nationaal Restauratiefonds in de nota "Investeren in Monumenten 2010".

Streekgemeente Tussen Lek en Linge gevormd

Het Reformatorisch Dagblad van 7 juni 2011 meldt dat zeven kerkelijke gemeenten, behorende tot de burgerlijke gemeente Buren, nauw gaan samenwerken.

Het betreft de protestantse gemeenten van Asch, Erichem, Kerk- en Kapel-Avezaath, Rijswijk, Ravenswaaij en Zoelen en de hervormde gemeente van Buren. Met behoud van hun eigen identiteit vormen de kerkelijke gemeenten de streekgemeente Tussen Lek en Linge.

De kerken gaan samenwerken op het gebied van de pastorale verzorging, diaconale hulpverlening en jeugd- en toerustingswerk. "Kerksluiting is in deze regio niet aan de orde.

We bundelen onze krachten om sterker te staan", zegt ds. De Mik van Asch en Erichem. "Waar supermarkten en andere winkels soms al jaren geleden uit de dorpen verdwenen zijn, wil de kerk aanwezig blijven. Juist door samen te werken kunnen de afzonderlijke dorpen meer betekenen in het eigen dorp".

Sinds 13 juni 2011 presenteren de kerken zich via de website www.tussenlekenlinge.nl.

Draaginsignes bij jubilea

GOUD MET BRILJANT

toegekend aan

Jan Hendrik Pijper, Maarland
50 jaar koster

Cornelis Johannis Oele (postuum),
Terneuzen
50 jaar organist

Jozias Abraham de Visser, Terneuzen
50 jaar organist

Arie Karreman, Terneuzen
50 jaar organist

Arenout Will, Zeist
51 jaar ledenadministrateur

GOUD

toegekend aan

Marry Rijdsijk, Amsterdam
40 jaar medewerkster kerkelijk
bureau

Anthonia Jacoba Maria Blonk, Breda
46 jaar organist

Lijntje Elisabeth Becude-Spiering,
Bruchem
40 jaar lid damescomité

L.E. Becude-Spiering, Bruchem.

Jan M.T. Ballintijn, Bussum
40 jaar organist

J.M.T. Ballintijn, Bussum.

Gerrit 't Hart, Harderwijk
40 jaar organist

Marinus H. van Vrouwerff,
Laren (Gld)
40 jaar organist

M.H. van Vrouwerff, Laren (Gld.).

Pieter van der Heijden, Sassenheim
40 jaar collectant

Petrus Frederik Simons, Terneuzen
44 jaar organist

Hendrik Baaima, Terneuzen
44 jaar organist

Dingena Petronella Prak-Schot,
Utrecht
41 jaar beheerster wijkgebouw
Prinsenhof

D.P. Prak-Schot, Utrecht.

ZILVER

toegekend aan

Maarten Dirk Bastiaan de Jong,
Ablasterdam
25 jaar organist

Margaretha Elisabeth Brak,
Amersfoort, 25 jaar communicatie
coördinator en redactielid

M.E. Brak, Amersfoort.

Jan Bregman, Baflo
25 jaar ouderling-kerkrentmeester

J. Bregman, Baflo.

Odilia van den Bogerd-Westra,
Bruchem
25 jaar organiste

O. van den Bogerd-Westra, Bruchem.

Cees Blokhuis, Driebergen-
Rijssenburg
26 jaar organist Sparrenheide

C. Blokhuis, Driebergen, Rijssenburg.

Cees Olthof, Driebergen-Rijssenburg
35 jaar diverse functies ten dienste
van het college van kerkrentmees-
ters

C. Olthof, Driebergen-Rijssenburg.

Cees Hendriksen, Driebergen-
Rijssenburg
30 jaar organist in de Nassau Odijk
Hof

C. Hendriksen, Driebergen, Rijssenburg.

Roelof Herman Wassens, Ezinge
33 jaar organist

Petronella Theresia Alblas-Ouwendijk, Gouda
39 jaar beheerder verenigingsgebouw

Jan Willem Nakken, Grevenbicht
32 jaar collectant, koster en beheerder begraafplaats

J.W. Nakken, Grevenbicht.

Frans Bijl, Hooge Zwaluwe
25 jaar koster

Gerrit van der Velden, Hoorn-Zwaag en Blokker
25 jaar organist

Jan van der Plas, Katwijk aan Zee
32 jaar notabel, kerkrentmeester en voorzitter

J. van der Plas, Katwijk aan Zee.

Berendina Elisabeth Kuijt-Ouweland, Katwijk aan Zee
25 jaar coördinatrice verjaardagsfonds

Antje Hooijer-Minnema, Morra-Lioessens
37 jaar administrateur

A. Hooijer-Minnema, Morra-Lioessens.

Roelfke Jantje Trip, Nieuw-Buinen-Buinerveen en Drouwenermond
28 jaar ledenadministratrice

Jan van der Kieft, Nijkerk
25 jaar koster Kruiskerk

J. van der Kieft, Nijkerk.

Herman van der Toorn, Oldenzaal
De Hofkerk
32 jaar ouderling-kerkrentmeester en coördinator klussenclub

H. van der Toorn, Oldenzaal.

Willem Jacobus van Biezen, Sassenheim
25 jaar kerkrentmeester

Berend Jan Wolbrink, Surhuisterveen-Boelenslaan
30 jaar ledenadministrateur

Jelle Dam, Surhuisterveen-Boelenslaan
27 jaar diverse functies ten dienste van het college van kerkrentmeesters

Ger Duyzer, Vreeland
25 jaar diverse functies ten dienste van het college van kerkrentmeesters

G. Duyzer, Vreeland.

Jan de Haan, Zunderdorp
35 jaar diverse functies ten dienste van het college van kerkrentmeesters

Anthonia Helena van Beelen, Zwijndrecht
26 jaar archiefbeheerder

A.H. van Beelen, Zwijndrecht.

LEGPLAQUETTE
toegekend aan

Leendert Gijsbert van Mourik, Asch
25 jaar bestuurslid Stichting Katrientje

Jacoba Johanna van Klei-van Druten, Asch
22 jaar bestuurslid Stichting Katrientje

Jacob Koenekoop, Bodegraven
22 jaar koster

J. Koenekoop, Bodegraven.

Maria Alst-Koole, Grevenbicht
23 jaar kerkelijk ontvangster/administrateur

M. Alst-Koole, Grevenbicht.

Evert Gutter, Nederhorst den Berg
20 jaar bijdrage- en financieel
administrateur

E. Gutter, Nederhorst den Berg.

Alie Terpstra-Minnema, Surhuister-
veen-Boelenslaan, ruim 20 jaar
administrateur bouwfonds.

Dr. Justin Kroesen gaat schrijven over Alde Fryske Tsjerken

In "Alde Fryske Tsjerken" van april 2011, de opvolger van "Keppelstok" en een uitgave van de Stichting Alde Fryske Tsjerken, is een publicatie opgenomen van het voornemen van dr. Justin Kroesen om over de Friese kerken te schrijven. Kroesen is docent kunstgeschiedenis van het christendom aan de Rijksuniversiteit Groningen. Als het over kerken gaat, kan de 35-jarige wetenschapper enthousiast en meeslepend vertellen. "Ik vind kerken een prachtig onderzoeksobject. Er staan duizenden eeuwenoude kerken in West-Europa, soms met nog vrijwel intacte interieurs. Het zijn vaak de oudste gebouwen in het landschap".

Kerken overeind

In Friesland is dat niet anders. Vrijwel alle middeleeuwse huizen, boerderijen en adellijke gebouwen zijn uit de dorpen verdwenen, maar veel kerken staan nog fier overeind. "Het zijn de geschiedenisboeken van de dorpen". Wat Kroesen vooral treft, is het kerkinterieur. "In sommige Friese kerken is aan het interieur vrijwel niets meer veranderd sinds de zeventiende eeuw. Het

is drie eeuwen lang gefixeerd". Zijn favoriete middeleeuwse kerken in deze Friesland staan in Kimsward — zo'n rijk gesneden kansel, dat is typisch Fries, Hogebeintum, met z'n vele rouwborden en Weidum. Maar Kroesen kan het rijtje Friese kerkinterieurs dat hem uitermate boeit, moeiteloos aanvullen.

Wat hem zorgen baart, zijn sommige hedendaagse ontwikkelingen in het interieur van de kerk, zoals het gebruik van beamers. Bij fusies tussen voormalige gereformeerde kerken en hervormde gemeenten in een dorp, blijven de middeleeuwse kerken vaak over. "Soms worden uit de voormalige gereformeerde kerk onderdelen van de eigen inrichting meegenomen, maar zo'n modern doopvont in een oude kerk kan in kunsthistorisch opzicht heel storend zijn".

Spaanse kerken

De uit Drenthe afkomstige Kroesen verliet Nederland voor zijn proefschrift. Hij promoveerde op Spaanse kerken uit de Middeleeuwen. Hoewel de latere Barokstijl typerend is voor kerken op het Iberisch schiereiland, zijn er volgens de Groningse wetenschapper nog veel gave middeleeuwse exemplaren in bijvoorbeeld het noorden van Spanje.

Ook in Noordwest-Europa heeft Kroesen veel middeleeuwse kerken van binnen bekeken. Samen met zijn voorganger aan de Groningse universiteit, dr. Regnerus Steensma, bezocht Kroesen ook de 140 middeleeuwse kerken in het Duitse Oost-Friesland. Dit jaar wordt een boek uitgegeven over deze groep bedehuizen.

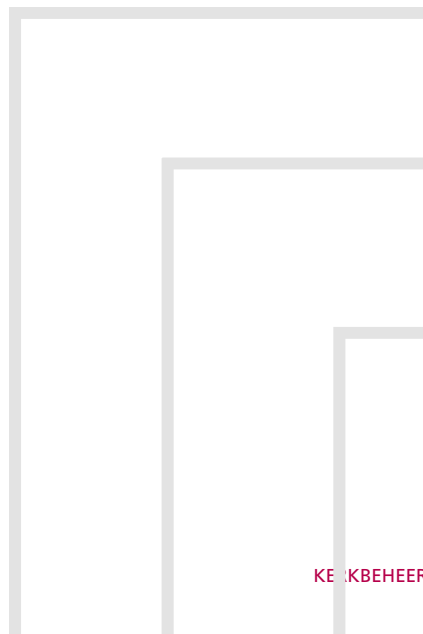
Maar voor de Stichting Alde Fryske Tsjerken zal Kroesen over de kerken in Friesland schrijven. Hij wil de lezers graag vertellen hoe de Friese kerk in de Middeleeuwen functioneerde. "En ik zou het leuk vinden om over de 17^e eeuwse interieurs te schrijven, in het bijzonder over het totaalbeeld en de samenhang tussen de onderdelen. Dan kun je bijvoorbeeld laten zien dat preekstoelen en herenbanken als een ensemble zijn ontstaan", aldus de publicatie in "Alde Fryske Tsjerken".

Kleine kerk slordig met erfgoed

De kleine kerken van bevindelijk gereformeerde signatuur gaan slordig om met hun religieus erfgoed, zo meldt een op 24 mei 2011 door KASKI gepubliceerd rapport. KASKI verrichtte het onderzoek in opdracht van de Stichting Kerkelijk Kunstbezit in Nederland (SKKN) en het Museum Catharijneconvent in Utrecht. Van de grote Nederlandse kerken was bekend hoe die met hun roerend religieus erfgoed omgaan, maar van de kleine kerken niet.

De omvang van het religieus erfgoed bij de bevindelijk gereformeerden is beperkt, constateert KASKI. Dat komt deels door de betrekkelijk sobere liturgie en anderzijds doordat men weinig waarde hecht aan materiële voorwerpen. Kleine kerken bezitten vooral liturgische voorwerpen, zoals kanselbijbels, avondmaalsstellen, doopvonten en collectezakken. Daarnaast is er schriftelijk archiefmateriaal aanwezig.

Voor zover voorwerpen worden bewaard en beheerd, betreft het in deze kerken veelal persoonlijke initiatieven, aldus KASKI. Een deel van de oude bezittingen komt bij de gemeenteleden terecht, waardoor ze uit het zicht verdwijnen en het historisch verhaal bij het object verloren gaat. Oude kanselbijbels worden vaak wel met zorg door kerken bewaard, aldus een bericht in het Reformatorisch Dagblad van 25 mei 2011.

Adviesbureau Kerkfusies

Notarieel jurist met veel ervaring, adviseert en begeleidt plaatselijke kerken in het notariële traject van vereniging (fusie) tot en met de notariële akte.

Info: mr. M.J. van Vliet-de Vos,
T: 071-5210272, 0625 020 352,
E: info@advieskerkfusies.nl,
www.advieskerkfusies.nl

Advies over ruimte en liturgie
Inrichten van kerken

www.pimvandijkdesigns.nl   telefoon 0575-52 88 03

Op zoek naar Kaarslampen?

Mat, Helder, Goud, Tipkaars

Bestel nu uw kaarslampen Online

www.gloeilampenonline.nl
tel. 0314-363856

De kracht in vellen offset.

 Roto Smeets

Roto Smeets Grafiservices

Grafiservices

Een bedrijf dat vecht voor de successen van zijn klanten. Of het nu gaat om vellen offset, pre-media, nabewerking, pre-distributie of distributie... Superstrong, sharp, safe & fast.

T 030 - 282 28 22
T 040 - 250 50 00

www.rsgrafiservices.nl

Scipio Online

HAGRU
Creativity by Design

hét leden- en bijdrage-registratiesysteem voor de kerken.

Betrokkenheid

Samen werken aan de gemeente

Huiskringen
Omkijken naar elkaar

Uw instrument voor gemeente zijn, gemeentewerk en gemeenteopbouw.

www.scipio-online.nl

Hagru BV - Postbus 333 - 8600 AH - SNEEK -/- info@hagru.nl -/- 0515-431038

KKG adviseurs

de specialist in kerkelijk vastgoed

Het Kantoor der Kerkelijke Goederen

het rentmeesterskantoor voor kerken en aanverwante organisaties

Het Kantoor Kerkelijke Administraties

de administratieve dienstverlener voor kerken en instellingen

*De KKA-THUISZORG,
een hele ZORG minder.*

Kijk voor meer informatie ook eens op onze website: www.kkgkka.nl

Steeds meer kerken maken gebruik en ondervinden de voordelen van onze "thuiszorg". Onze "Anja" kan ook heel veel voor u betekenen.

- Onze Anja ..... is helemaal thuis in uw kerkelijke administratie (kent het landelijk ledenregistratiepakket, heeft verstand van geldwerving en is op de hoogte van uw boekhouding)
- Anja is ..... op de hoogte van het reilen en zeilen op een kerkelijke bureau
- Anja werkt ..... graag samen met vrijwilligers
- Anja woont ..... bij u in de buurt
- Anja heeft ..... ervaring opgedaan op een KKA-kantoor
- Anja kost ..... weinig (KKA werkt op non-profit basis)
- Anja heeft ..... een groot kennisnetwerk (de specialisten van KKA en KKG)
- Anja is ..... flexibel (geen jaarovereenkomst, maar een afspraak voor 3 maanden en het aantal uren dat zij voor uw gemeente werkt wordt helemaal afgestemd op uw behoefte.)
- Anja zorgt ..... voor de broodnodige continuïteit
- Anja leeft ..... met uw kerkelijke gemeente mee
- Anja is ..... vriendelijk en helpt u graag

Om de kosten voor uw gemeente zo laag mogelijk te houden werkt zij graag samen met een of meerdere vrijwillig(st)ers. En hebt u momenteel geen vrijwillig(st)er dan gaat Anja daar samen met u naar zoeken. Neem contact op met H. Wobben.

Hoofdkantoor KKA/KKG/KKG adviseurs

Postadres
Postbus 675
3800 AR Amersfoort

Vestigingsadres
Koningin Wilhelminalaan 23
3818 HN Amersfoort

Telefoon (033) 467 10 10
Fax (033) 465 67 86
Internet www.kkgkka.nl
www.kkgadviseurs.nl

SLOOFF - ORGELBOUW

www.sloofforgelbouw.nl

Luijtenstraat 17
2941 CE Lekkerkerk

Tel.: 0180—68 15 62
e-mail: info@sloofforgelbouw.nl

Nieuwbouw
Restauratie
Stemmen en
Onderhoud

Alles wat voor uw kerkgebouw/ renovatie nodig is:

- collectebussen, collectezakken + rekken
- liturgieborden
- doopvont
- avondmaalserviezen, linnen, tafels,
- kerkbanken, stoelen, kathedr, lezenaar,
preekstoel, knielbanken.

MEUBELMAKERIJ

Louis Meijer

Correspondentie adres:
Gersteveld 36, 3902 ES Veenendaal
Showroom: Bobinestraat 1B, 3903 KE Veenendaal
Telefoon 0318-52 99 74, www.kerkinterieur.nl

DEN HOED aannemers

Den Hoed Aannemers B.V.
Postbus 79
2860 AB Bergambacht
Telefoon : 0182 - 351 225
Email : aannemers@denhoed.nl
Website : www.denhoed.nl

Den Hoed Aannemers uit Bergambacht, ruim 70 jaar een begrip in de bouw. Gespecialiseerd in restauratie en onderhoud van uw kerkgebouw, bedrijfspand of woning.

De ambachtelijke bouwer

B³ Installatie Advies

B3 installatie advies, bouw beheer begeleiding

B3 installatie advies geeft adviezen voor onder andere verwarming en ventilatie van uw kerkgebouw.

Het behoud van het orgel, gebouw en het comfort van de kerkbezoeker staan hier bij centraal.

- Nieuwbouw
- Verbouw
- Renovatie
- Uitbreiding
- Vervanging
- Onderhoud
- Klimaat- en vochtklachten

Ratelaar 62
8446 BA
Heerenveen

Postbus 444
8440 AK
Heerenveen

T: 0513 - 65 13 46
E: info@b3installatieadvies.nl
W: www.b3installatieadvies.nl

Uw glas-in-lood, onze zorg !

- Glas-in-lood restauratie
- Nieuw glas-in-lood
- Gebrandschilderd glas-in-lood
- Glasappliqué
- Gezandstraald glas
- Glasfusing
- Grafmonumenten
- Gast-atelier voor kunstenaars

bv GlasbewerkingsBedrijf
Brabant "Gbb"

Kapitein Hatterasstraat 10
5015 BB Tilburg
Tel: 013-5325110
Fax: 013-5427305
Mail: info@gbb.nl
Web: www.gbb.nl

Van der Wal Glas in Lood bv
Het Hoge 5, 7251 XT Vorden
Tel: 0575-555742 Fax: 0575-555679
Van Oldenbarneveldtstraat 83
6828 ZN Arnhem Tel: 026-3706731

Mail: info@vanderwal-glasinlood.nl
Web: www.vanderwal-glasinlood.nl

fabriek van
ELEKTR. LUIDMOTOREN
TORENUURWERKEN
(synchroon- of met
radiografische besturing)
VERLICHTE WIJZERPLATEN
OOK IN LED UITVOERING
RESTAURATIES

"DE KLOK"

5735 GP AARLE-RIXTEL
KAPEL-LAAN 1 TELEFOON (0492) 38 12 02

NIEUWBOUW
RESTAURATIE
ONDERHOUD

Platinalaan 10
5234 GH 's-Hertogenbosch
Tel 073 641 29 51
Fax 073 642 50 55
www.pelsenvanleeuwen.nl
info@pelsenvanleeuwen.nl

Open Hof Oud Beijerland

Een **goede verstaanbaarheid** in de kerk is niet altijd eenvoudig te realiseren. Door een veelheid aan akoestische factoren is het nodig een professionele en ervaren partner in te schakelen.

Schaapsound is dé leverancier op het gebied van kerkgeluids-installaties, projectie en videoapparatuur en moderne oplossingen voor de kerktelefoon.

Niet alleen door jarenlange ervaring in honderden kerken, maar ook door ons specialisme in het zelf ontwikkelen van hoogwaardige, innovatieve producten. **Zo kunnen we optimaal inspelen op uw specifieke situatie.**

schaapsound

Ridderkerk: Kaartenmakerstraat 18, 2984 CB; Tel. 0180 41 46 00 Zwolle: Baileystraat 2a, 8013 RV; Tel. 038 785 19 77
www.schaapsound.nl info@schaapsound.nl

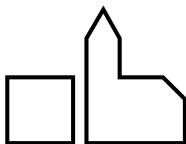
Donatus

het vertrouwde verzekeringsloket van A tot Z

Voor kerken en kerkelijke gebouwen heeft Donatus een aantal specifieke verzekeringsproducten ontwikkeld. Ook voor kerkelijke werkers in loondienst en kerkelijke vrijwilligers heeft Donatus verzekeringen op maat. Bijvoorbeeld:

- + aansprakelijkheid en rechtsbijstand
- + auto/verkeersschade
- + CAR-verzekering
- + inboedel/inventaris
- + kerkgebouwen, pastorieën en woonhuizen
- + kostbaarheden
- + milieuschade
- + monumenten
- + ongevallen vrijwilligers
- + orgels
- + verenigingsgebouwen
- + ziekengeld
(loondoorbetaling bij ziekte)
- + ziektekosten/zorgverzekering

Graag informeren wij u nader. Bel ons gerust voor een informatiefolder of een afspraak. Ook kunt u via onze website vrijblijvend een offerte aanvragen.

Donatus

Dé kerken- en monumentenverzekeraar

www.donatus.nl tel. 073 - 5221700

VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PKN

BELANGENBEHARTIGING • DIENSTVERLENING • KENNISINSTITUUT

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer is de organisatie van beheerders in de Protestantse Kerk in Nederland. De VKB zorgt voor de belangenbehartiging en de dienstverlening voor haar leden.

Daarnaast is de Vereniging een kennisinstituut ten dienste van kerkrentmeesters en alle andere beheerders in de Kerk. De VKB beschikt daartoe over veel kennis en ervaring op het gebied van geldwerving, gebouwen en monumenten, beheer van begraafplaatsen, verzekeringen, enz.

De VKB weet wat er speelt in de kerk en in de wereld daar omheen. Zij weet wat kerkelijke gemeenten nodig hebben en zoekt daar betaalbare oplossingen voor. Protestantse gemeenten, Hervormde gemeenten, Gereformeerde kerken en Evangelisch-Lutherse gemeenten, maar ook externe relaties die binnen de doelstellingen van de Vereniging vallen, kunnen gebruik maken van de volgende diensten van de VKB:

- **MAATWERK IN VERZEKERINGEN:**
nu al ruim 6000 verzekeringen, ondergebracht bij Marsh/Mercer, voor WA, bestuurdersaansprakelijkheid, rechtsbijstand, ongevallen, fraude en beroving, vervanging van predikanten, zorg en inkomen, inkomensverzekeringen onder op maat gemaakte polisvoorwaarden en tegen uiterst scherpe premies.
- **STEUN BIJ GELDWERVING:**
al het materiaal voor de actie Kerkbalans (Nieuwe Stijl), eigen folders en brochures voor uw gemeente, advies voor de plaatselijke geldwerving
- **ADVIEZEN VOOR BEHEERDERS:**
over kerktorens, orgels en kerkverwarming, belastingwetgeving en beheer van kerkelijke begraafplaatsen
- **PUBLICATIES:**
handleiding voor kerkrentmeesters, modellen voor plaatselijke regelingen, overeenkomsten en tarieven
- **ONDSCHIEDINGEN VOOR VRIJWILLIGERS:**
draaginsignes, legplaquettes en speldjes bij jubilea van kerkelijke medewerkers.

VKB - IN DIENST VAN DE KERK

Centraal Bureau Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de PKN
Nicolaas Maessingel 271D, 3311 KS Dordrecht.
Postadres: Postbus 176, 3300 AD Dordrecht.
Telefoon: 078 - 639 36 66, Fax: 078 - 631 59 49
E-mail: info@kerkrentmeester.nl
Website: www.kerkrentmeester.nl

